

# SLOVAN.

Štev. 46.

V Ljubljani, dne 6. novembra.

1884.

**Vsebina:** Josip Juraj Strossmayer. — Lex Kvičala in Slovenci. — „Ljubljanski List“ in naši velikošolci. — Večina brez moči. — Pogled po slovanskem svetu. — Razne novice. — Politični razgled. — **Ilustracija:** Devin. — „Priloga“ (I. in II. del), obsežajoča 16. strani.

## Josip Juraj Strossmayer.

Spisal Milko Cepelič.

(Konec.)

To so dela samo najznamenitejša, katera je Strossmayer za tridesetih let svojega vladikovanja storil svoji veri in svojemu narodu v korist. A njegov narod se ga s ponosom spomina, s ponosom nanj gleda; in po pravici, kajti komaj bode danes v Evropi naroda, kateri bi mu mogel jednakega moža v svoji sredini pokazati. Strossmayer je nadelal pot svojemu narodu, in ni dvojbe, da ta narod ne more in ne sme propasti; ta narod je pozvan, da nosi zapadno kulturo na balkanski poluotok in da bode tako vez med zapadom in vzhodom.

Kar se sicer dostaje življenja Strossmayerjevega, to živi on, rekel bi človek, preveč trezno in zmerno. Njegove misli, dà on ves leta vedno po višjih sferah. Vsa zabava mu je v branji in pisanji. Francosko, nemško in laško slovstvo poznaje povsema dobro. A kako ima v oblasti latinski jezik, pokazal je najbolj za vaticanskega koncila, ko ga je doletel častni naslov: „primus orator christianitatis“. Razven francoskega, nemškega, laškega, latinskega in svojega materinskega jezika govori dosti dobro tudi poljski, kateremu jeziku se je učil bivši še dijak na Dunaji.

Strossmayer je človek brez dvojbe velike znamenitosti ne samo za svoj narod, nego sploh za ves inteligentni svet. On prijateljuje in si dopisuje tudi danes z Gladstonom; dopisaval je tudi in prijateljeval s Francozi: Grahyjem, Montalembertom, Lacordairom, Dupanloupom, Mathieujem, in z Italijani: Tomaseojem, Sermonetijem, Minghettijem, Bonghijem, itd.

Pri svojem narodu, pa tudi izven njega slovi kot veliki govornik. Knjige ni sicer napisal nobene, ali je toliko promemorij, toliko razprav, tičočih se njegove domovine, katoliške cerkve in Slovanstva sploh napisal, da bodo debele knjige, ko se bodo danes ali jutri po njegovi smrti — katera naj bi mu še daleč bila! — izdavale. Tedaj še le bode videl njegov narod in katoliška cerkev, koli je to umen, koli je to plemenit mož bil. Od poslednjih let piše velike pastirske liste (o postu), od katerih so posebno znameniti oni od leta 1882. in 1883., v katerih razpravlja, kako bi se vzhodna cerkev združila z zahodno. Ondu dokazuje belodano, da Slovani (Rusi in ostali) nimajo prav, da podpirajo tisto cerkev, katero je največji sovražnik Slovanom — Grki — zasnoval. Te besede so tudi ruski učenjaki v poštev jemali, da bi jih pobili, ali v najnovejšem času je ustal prvi ruski filozof Solovjev in zagovarja združenje cerkev v zmislu Strossmayerjevih okrožnic.

Po vsem tem ni čudo, da je Strossmayer najpriljubljenejši mož vsega naroda in da ga je zahvalni narod s početka imenoval „svojega prvega sina“, a pozneje „očeta domovine“. Njemu na slavo je posvetil malone vsak hrvaški pesnik svoje uzvišene pesmi, in ni veselice, ni društva tudi danes pri hrvaškem narodu, a da se ne bi Strossmayerju napivalo. Ali ta v narodu zarad svojih del priljubljeni Strossmayer ni priljubljen v odličnih krogih niti na Dunaji, niti v Pešti. Sreča, da niti Dunaj niti Pešta ne spisuje zgodovine!

## Lex Kvičala in Slovenci.

Kako hoče v Slovencih politično življenje in narodni napredek — vsled zaspanosti v središči! — skoraj zamreti, najboljši nam je dokaz to, da se naši listi razven „Slovana“ še niso pečali s postavo nam tako krvavo potrebno, s postavo, ki se sploh „lex Kvičala“ imenuje.

Poglejmo v Trst in Isto, poglejmo na Koroško, poglejmo na Štajarsko in celo v Ljubljano; povsod vidimo, kako se slovenski otroci tlačijo v nemške in laške šole, da se izgojijo iz njih Oberdanki in Dežmani, Trauni, Glantschniggi in kakor se ti „janičarji“ že sploh imenuje. Vsak



bi mislil, da bo slovensko novinarstvo z naudušenjem pozdravilo tako pameten predlog, kakor je bil Kvičalov, da ga bo pretresalo z ozirom na slovenske razmere in odločno zahtevalo, naj se postavno uvede tudi za slovenske dežele. Nič od tega; vse tiho, vse mrtvo!

Toda pustimo to in oglejmo si postavo bližje. Njeno jedro je: „Noben otrok se ne sme vzeti v šolo, katere poučnega jezika ne umeje“. Nemški ali boljše nemčurški listi vidijo v tem predlogu strašnega zmaja.

To je najboljši dokaz, da ima predlog zdravo jedro, da namerja uničiti vse upe ponemčevalcev. Ko bi ti ljudje resnico ljubili in tako mislili, kakor govoré, potem bi se morali take postave le veseliti. Kajti oni so osnovali svoj nemški šulferajn s tem izgovorom, da hočejo „rešiti nemške otroke v slovanskih deželah“. Ta predlog bi pa tudi zabranil, da se nemški otroci ne bi smeli jemati v slovenske šole. Mi pa vsi dobro vemo in tudi šulferajnovci dobro vedo, da so nemški otroci povsod dobro preskrbljeni s šolami. Da je res tako, priča nam tudi besna opozicija teh ljudi proti predlogu prof. Kvičale, katerega bi morali le z veseljem pozdravljati, ko bi bili nemški otroci res v kaki nevarnosti. Pretresovanje tega predloga prof. Kvičale nam je pokazal licemerstvo nemških liberalcev v polni nagoti.

Najnavadnejši ugovor proti temu predlogu je ta: „da se staršim ne sme kratiti pravica, da odločijo, kako se imajo odgojevati njih otroci“. Na to se dá prav lahko odgovoriti.

Mi imamo tudi postavo, da otrok ne sme menjati svoje vere pred 14. letom, tudi če bi starši to hoteli. Če se pa otroku varuje vera, zakaj bi se mu ne smela varovati še narodnost? Otrok ni zadosti pameten, da bi

razložil pravo vero; in če bi ga nespameten oče pred 14. letom hotel tlačiti v drugo vero, ni mu to dovoljeno. Zakaj bi se nespametnemu očetu dovoljevalo, da svojo deco tlači v drugo narodnost? Ali more taka nenaravna reč res koristiti otroku?

Kje pa je ta hvaljena „pravica staršev“, če morajo otroke proti svoji volji v šolo pošiljati do 15. leta. V nemških planinskih deželah iznašajo šolske kazni na tisoče goldinarjev, ker ne pošiljajo svojih otrok redno v šolo. Občni glas je, da bi šestletno šolanje zadostovalo; pa ta želja se ne usliši.

Kako je to, da ravno tisti liberalci, ki hočejo v šolskih zadevah absolutno vladati, dà celo brezverske šole napraviti proti volji ljudstva, da ravno ti nemški liberalci zdaj najedenkrat „voljo staršev“ na pomoč kličejo, da bi podrli predlog Kvičale?

Pozabiti tudi ne smemo, da je mnogo tovarniških otrok, pri katerih je „volja staršev“ v resnici le — volja fabrikanta! Pozabiti ne smemo, da priprost človek o šoli nima pravega pojma in misli, da se bo otrok o nekolikih mesecih nemški naučil! Pozabiti ne smemo, da šulferajnovci delé bukve in obleko med otroke, in revne ljudi s tem vabijo!

Če je kateri slovenski oče toliko bedast, da svojemu otroku ne privoščí, da bi se naučil v svojem materinskem jeziku brati in pisati, takega bi morali zapreti v blaznico, ne pa mu priznavati besede v pedagogijskih zadevah!

Upati hočemo, da bo tudi Slovencem zasijalo spoznanje o potrebi postave, kakeršno v Čelih predlaga prof. Kvičala. Naj bi skoro postala kri in meso za celo Avstrijo!

## „Ljubljanski List“ in naši velikošolci.

Ne dá se tajiti, da politični preobrati delujejo z vso silo najbolj na mlada srca, katera se lahko hitro unamejo; kajti kje hočete iskati ognja, svetega domovinskega ognja, ako ne v mladem srcu slovenskega velikošolca, kateri prestopivši prag svete svoje domovine in poslovivši se od vsega, kar mu je bilo sveto in uzvišeno, kar je bilo milo in drago njegovemu srcu, moral je vse to zapustiti in se napotiti v tuji svet, v tuje dežele, med čisto tuje, nesorodne narode, kjer ljudje drugače mislijo in čuté; kjer ni njegovih domovinskih idejalov, za katere bi žrtvoval vse, dušo in telo; ali je tedaj čudo, da mu vsak dogodek, ki se dogaja v njegovi domovini na političnem in literarnem polju, pretresa dušo in srcé? Tam „onkraj Semeringa“, pravi, podaril sem srce svoji domovini, a z razumom sem krenil v svetišče znanosti, k studencu resnice, da se napajam iz njega. Tako si slovenski velikošolec krepí značaj, bistri um; kakor pridna mravlja nabira si učenosti; tu mu se množe izkušnje, a v mladem telesu in v mladi duši se ustvarjajo in utrjú vse kreposti

človeške. Koliko preobraževanje! Pred nas, kateri smo še ta trenotek gledali pred seboj nezrelega mladenča, stopi kar na mah dozorel mož, ki ga je težko in oberoč pričakovala iz tujine dežela, meščani, roditelji. Pred seboj imamo neomadeževanega moža, še idejal človeka, ki se mu iskri bistro oko; iz vsakega dejanja se razodeva um; to je še mož, ki mu je značaj čist, kakor zlato. Glejte! to je duševna stran, to je moralna stran slovenskega velikošolca!

In zdajci, predno se še tak mladenič vrne v naročje domovini svoji; predno še je premagal vse težave dijaškega življenja, zlasti tiste vsakdanje duhomorne težave, ki tako hudo pritiskajo mlado telo revnega dijaka, za katerega srečo in blagor se obrača k Bogu v vročih molitvah in gorkih solzah skrbna mati slovenska; zdajci se prikaže izza grma mož, rojak! vrže nekoliko kamnov nanj; mati je v skrbeh, deželani majejo z glavami, in mož, kateri bi moral dati zadostilo svojemu napadencu, skrije se zopet za grm, in ves prvega dejanja prvi prizor žalostne igre je pri kraji!

Mi za se ne bi govorili o tem predmetu, ker iz načela obsojamo jednake špekulacije, s katerimi se samo slepi ljudstvo, in ker smo prepričani, da je naši mladini „onkraj Semeringa“ vsega drugega bolj potreba, nego takih pridig. Ali ker je zadnji čas „Ljubljanski List“, sicer pod plaščem dobrohotnosti, priobčil celó uvoden članek, kateri je naše velikošolce silno razburil, tako da se je ta razburjenost zanesla v novine, primorani smo, da to neprijazno pošast pokažemo slovenskemu občinstvu v pravi podobi, da povemo uzroke, zakaj je „Lj. List“ tako neljubeznjiv Slovincem „onkraj Semeringa“ in da naposled izrečemo srčno željo, naj bi se jednaki prepri poravnavali kjer si bodi, samo ne v javnih glasilih.

Neki profesor je priobčil v „Ljublj. Listu“ članek, v katerem govori o naših velikošolcih, in je pri tej priči neugodno apostrofoval našo učečo se mladino na Dunaji in celo tisto v „Škofji Loki!“ Kakor se vidi, ves članek je bil obrnen proti Škofji Loki; proti temu neznatnemu mestecu, kjer še nikdar ni bilo vseučilišča in ga hvala Bogu tudi ne bode menda. Pisatelj je namreč mislil pičiti nekega velikošolca, ki je bival na počitnicah v tem mesteci. In res, skoro potem pošlje iz Škofje Loke sedanjí predsednik akad. društva „Slovenije“ „Poslano“ „Slov. Narodu“, v katerem zahteva od profesorja, da prekliče svojo vročekrvno opazko o velikošolcih, posebno tisto, ki se tiče njegove osebe. Namesto preklica je izjavil profesor v „Ljub. Listu“ potem, da noče odgovarjati človeku, kateri se je dne 14. avgusta t. l. (to je gotovo natančno!) škandalozno vedel proti tuji dami v javnem prostoru škofovskem. To izjavo je imenoval omenjeni predsednik golo nesramno laž in ostudno obrekovanje, nevredno poštenega človeka, še manj pa učitelja „dostojnosti“, zahtevajočega zahvalnosti od nekdanjih svojih učencev. Na to se še g. profesor ni oglasil niti opravičil.

Najprej moramo povedati, da smo to afero zato zvesto narisali, da povemo, da nam je jako neljubo, da se kaj takega tiska, in da konečno izjavimo, da take stvari nikakor ne spadajo v javnost, naj bodo resnične ali neresnične, in da posebno jako obžalujemo, da se je tak prepir unel med učiteljem in učencem. In iz kakega namena še? Znano je, da gospod Šuklje ni nič priljubljen pri naših velikošolcih. Zdaj je bilo treba samo prilike maščevanju. Ta prilika je bila nekje drugje, zato je bilo treba najeti, kakor nekedaj gospoda Stritarja, zdaj zopet drugega profesorja, kateri se bode maščeval namesto g. Šukljeja! Povod maščevanju se je moral iztisniti, kakor mezga iz suhe breze, samo da se katera grenka beseda vrže tistim velikošolcem, ki ne žive v milosti gospoda urednika. Ker so tedaj motivi opominu tako malo blagohotni, zato obžalujemo tem bolj, ker je omenjena izjava tembolj vse zbolela, ki vedo, da vsa naša mladina ni taka nikdar bila, niti ne bode. Toliko resnobe svojega uzvišene-poklica je še zmerom kazala in ravno zato upamo, da se ne bode nikdar pregrešila v izpolnjevanji svojih svetih dolžnosti.

Zadnji jednoletni preobrat v političnih nazorih je uredniku „Lj. Lista“ udelil neko ulogo, katero izvršuje v imenu vlade. Dejal je tedaj ustanovitelj novemu listu,

ker si vlada ni mogla nobenega slovenskega lista pridobiti, saj si tudi ni tega prizadevala, morala si je ustanoviti svoje glasilo. Naj ji bodi. Vsled tega so se stvari tako preobrnil, da ni na pr. v deželnem zboru zdaj nobene stranke. Nihče nam ne ugovarjaj, da se tu bojujo Slovenci z Nemci, ker je to stvar postranske važnosti zategadelj, ker imajo Slovenci toliko večino, da se jim še boriti ni potreba, če bi hoteli kaj doseči. Zato pa je trebalo Slovence samo razdvojiti. To nalogo je imel preuzeti po novem letu „Lj. List“, ki si je moral sam ustanoviti stranko, ali bolje rečeno, ki je imel biti glasilo vladni stranki, to je tisti stranki, ki naj bi podpirala g. deželnega predsednika v vseh vladnih predlogih, torej tudi v tem, da se je dovolilo, kar se je tudi ravnokar zgodilo, tistih zloglasnih šest sto goldinarjev za ponemčevanje osnovnih šol slovenskih. Novi list je moral izpodbijati odločno narodne može; moral je izpodrivati zaslužne može, kakor dr. V. Zarnika, a druge hvaliti. Novi list je tako razžaljivo pisal o drugih možeh, ki mu niso po godu, da se je zarad tega moral zagovarjati pred sodiščem. In jako značajno je za vladno glasilo kranjsko to, da je g. urednik Šuklje bil že dvakrat obsojen zarad žaljenja časti, ker je v svojem vladnem glasilu psoval častivredne može. Začel je ovajati narodna društva. Mislimo samo na afero s „Sokolom“. Vlada je vso zadevo preiskavala, in še danes, ko je že poteklo več dolgih mesecev, nismo še zvedeli uspeha te preiskave! Novi list je samo zlorabil svojo žurnalistično moč. Slikal je naše zaslužne može in naše društvene razmere s črnimi barvami, samo da bi se govorilo, kako smo še nerazviti, zarobljeni in celo neumni, ker je vsak, kdor ni vladne stranke, „ipso facto“ ničevdec! Taka stranka gotovo ni vredna naših simpatij, ker si pridobiva somišljenikov na vsak način. In zlasti ker si pripisuje uredništvo neko oblast v deželi, kviri s tem mlade može, ki čakajo na službe. To je tedaj neka stranka, katere voj si misli, naj me sovražijo, samo da se me boje. Žrtev tega glasila bi moral biti tudi predsednik „Slovenije“, da bi se videlo, kako se kaznuje, kdor ni z vladnim glasilom. Celó neki jako odlični mož v Ljubljani bi se moral uničiti, ker uredniku ni do tega, da pobija načela, nego njemu je prvo, da ubije človeka. In ravno iz tega uzroka se čudimo, da ne razvijamo obširnejše tega predmeta, kako je mogoče, da hoče g. deželni predsednik biti pokrovitelj temu listu, kateremu je namen moralno ubijati državljane; listu, kateri izpodjeda davkoplačevalcem čast in s tem imenje; kako more potuho dajati listu, kateri pod skritim cesarskim orlom ovaja nedolžne osebe, kakor priča omenjeni dogodek, in trpi, da njemu podrejeni uradniki v vladnem glasilu čisto privatne, celo neresnične zadeve razobešajo? Gospod predsednik bi vendar moral znati, da kos odgovornosti mora sam preuzeti, zato bi tudi moral pomisliti, kako bode to dejanje svojega glasila zagovarjal pred deželo. Tem prikaznim se gotovo ne veseli nobeden pravi domoljub, najmanj pa ostali slovenski listi, kateri po pravici zahtevajo, da je pošteni narod slovenski vreden boljše hrane in poštenejšega vladnega glasila.

## Večina brez moči.

Skoro se snide spet državni zbor. Pa mi se ga nimamo nič veseliti. Govori se sicer, da so naši poslanci tam v večini; pa mi vidimo, da nič ne dosežajo, naj bodo v večini ali v manjšini. Vsled „elasticiteta“ nekterih, in to mnogo poslancev, zadobil je avstrijski parlamentarizem tako podobo, da je večina brez vse veljave in da se vlada bolj ozira na levico, katera bolj glasno upije in vedno s pestjo preti. Na Angleškem ima večina absolutno moč; večina more vse, pravijo Angleži. V Belgiji mora vlada to storiti, kar večina hoče. Tako je tudi na Francoskem in Laškem, kjer imajo res-

če bi bile njih pravice tudi le domišljene, vendar jih morate spoštovati.“ V tem položaji je grofu Taaffeju ravno prav prišel vzgled kneza Bismarcka. On se tudi ne ozira dosti na svoj nemški parlament; poslanci morajo tako plesati, kakor jim on gode. To pa ni nič drugega, nego skrit absolutizem.

Nasproti slabotni in elastični večini je vlada silno močna, nasproti opoziciji in nasproti svojim lastnim uradnikom pa jako slaba. Slovanom v praksi odbija vse zahteve po ravnopravnosti, nasprotno pa mirno gleda rogoviljenje nemškega „Schulvereina“ in ga daje zagovarjati



Strossmayerjev dvor v Djakovu. (Stran 376.)

nično ustavo. Tudi v Avstriji je bila večina strašno mogočna, dokler so jo v rokah imeli nemški liberalci, takrat „ustavoverci“ imenovani. Tista večina je strahovala ministra in vse uradnike od sekcijkega svetovalca do poslednjega vratarja. Slovanski uradniki so romali v tuje kraje, slovanski časnikarji pa v — ječe!

Takrat nismo imeli bolj gorke želje, nego to, da bi kedaj v državnem zboru zadobili večino. Če le to imamo, mislili smo, potem bomo mi gospodovali. Prišli smo res v večino, pa kaj se zgodi? Reklo se je: „To nič ne velja. Vi imate sicer večino, pa Nemci so vendar prvi narod v Avstriji; njim se ne sme skriviti noben las;

še po svojih namestnikih in deželnih predsednikih. Nastavljenih je mnogo namestnikov, ki so privrženci stare „ustavoverne“ stranke, tako v Šleziji, dolnji in gornji Avstriji, na Tirolskem, Koroškem, Štajarskem, Primorskem in v Dalmaciji. Podložni uradniki se ne brigajo za ministerske naredbe zaradi ravnopravnosti in se ne kaznuje, ako jim naravnost nasprotujejo. Z velikim naporom se je sklenila šolska novela, pa od vseh strani prihajajo pritožbe, da se šolski organi upirajo tej postavi in jo tako tolmačijo, da zabranijo šolske olajšave. Če vidimo te in mnogo drugih prikazni, mora se nam uriniti sum, da je nasprotje med vlado in opozicijo le navi-

dežno, da se vlada v prejšnjem duhu in da se Slovani le zato pitajo s praznimi obljubami, da bi mirovali in ne prekrizali nemškoliberalnih računov!

Politično vreme kaže zdaj tako, da mi z Dunaja nimamo nič pričakovati, ne od vlade, ne od državno-zborske večine, ako se bodo naši poslanci tudi na dalje

še tako trpno in nesamostalno vedli v državnem zboru, kakor do sedaj. — Pričakujemo pa odločnosti; pričakujemo, da bodo vedeli dokazati, kako važen del večine so zastopniki slovenskega naroda. Bog daj, da bi se v tem ne motili!

## Pogled po slovanskem svetu.

### Slovenske dežele.

(Ljubljanski „Sokol“) je dne 19. oktobra priredil prvo zabavo v čitalnični restavraciji. Ker v Ljubljani niti društvenega življenja, zato želimo, naj bi občinstvo obiskavalo vsaj te zabavne večere.

(Nevarno rogoviljenje iredentovcev v Istri) so spoznale konečno tudi naše oblasti; spoznale so, da je njih početje nevarno državi, kar smo že tolikrat poudarjali. Iz Kopra se namreč javlja, da je tamkajšnji občinski svet razpuščen zaradi iredentovskega rogoviljenja in da je do novih volitev uradnik tamkajšnjega okrajnega glavarstva, Bratti, imenovan za začasnega občinskega upravnika. Povod temu vladnemu ukrepu je nasleden. Nedavno je umrl v Benetkah neki strasten iredentovski agitator z imenom Combi, ako se ne motimo, kateri si je na Laškem pridobil državljanstvo. Bivši koperski župan je šel k pogrebu tega iredentovca ter je ondu tudi javno govoril. Pred nekimi dnevi so koperski Italianissimi hoteli prirediti za tega blagovestnika svojega odrešenja črno mašo, katero pa jim je politiška oblast prepovedala. Na to je župan sklical občinski zastop ter v dotični seji predlagal, da se ima neka ulica v Kopru krstiti s Combijevim imenom in konečno je pozval ves občinski zastop, da se sklene seja v znak sožalja za umrlim rojakom. — Poslednje dni se je govorilo, da se bode tudi tržaški mestni zastop razpustil zaradi iredentskih teženj. Sploh je na jugu naše države zlasti v sredini Istre — da ne govorimo o mestih po zapadni njeni obali — mnogo takih gnezd, kjer se goje iredentske nakane, na pr. Buzet, Motovun, Pazin itd.

(Kdo vse podpira nemški „Schulverein“?) Osem in petdeset poslancev v deželnem zboru dolenjeavstrijskem je dovolilo subvencijo nemškemu „Schulverein“, torej društvu, katero nam bode s tem denarjem ponemčevalo in kvarilo otroke slovanskih roditeljev. Samo 4 poslanci so glasovali zoper subvencijo. — Pri nas ni treba takega sklepa, ker deželni zbor kranjski sam daje podporo za poučevanje nemškega jezika. Razložek je samo ta, da je deželni zbor dolenjeavstrijski dal podporo naravnost „Schulverein“, a naš „blagemu“ namenu — poučevanju nemškega jezika. „Našla slika priliku.“

(V odgovoru na Obrezovo interpelacijo) o naredbi c. kr. deželnega šolskega sveta gledé učnega jezika na mestnih osnovnih šolah ljubljanskih je omenil gosp. deželni predsednik „Slov. Naroda“ in našega lista. Nismo se nadejali, da nas bode še letos doletela ta čast v deželnem zboru kranjskem, še manj pa, da bode gospod predsednik s tako polemiko hotel pobijati naše domoljubno prizadevanje na žurnalističnem polju. Gospod deželni predsednik je namreč dejal, „da smo na prav nespreten ali pa zloben način svojim čitateljem razlagali omenjeni odlok deželnega šolskega sveta“ in da je zlasti eden teh listov „v nemar pustil vsako dostojnost“. Častiti bralci slovenskih listov vedo sami najbolje, da niso naša prizadevanja „zlobna“; tudi vedo, da sta se omenjena lista vedno dostojno borila, zato smo se čudili, da je g. deželni predsednik izrekel tako sodbo v javnem zboru. Tudi grof

Taaffe je že govoril o žurnalistiki v državnem zboru, ali kaj tacega vendar ni očital dunajskim judovskim listom, ki ga brezozirno napadajo, zato se ta sodba g. deželnega predsednika ne tiče nas, ker smo o njem vedno govorili dostojno in mu zlobnosti nismo nikdar podtikali; zato smemo tudi pričakovati, naj bi se proti nam ne posluževal v polemiki takega orožja, ki se ga mi previdno izogibamo, kader razpravljamo načelne stvari, v katerih se ne brigamo za osebe. Za samo stvar se potezati, osobito za veljavo slovenskega jezika v uradu in šoli, to nam je najsvetejša dolžnost; dokazovati, da imamo pravico zahtevati slovenski učni jezik na mestnih osnovnih šolah ljubljanskih, tega mislimo, da nismo nikdar storili „na zloben način“, ampak iz svojega prepričanja. In če je sploh „zloben način“ kaj tacega zahtevati, potem smo zahvalni, da vsaj vemo, kaj je zlobno.

(Žurnalistični dvojčki,) bratec „Lj. List“ in sestra mu „Lajbaherica“ sklepata iz zadnje zborbe vse druge reči, nego so se godile. Osobito sestra, ki je starejša, in kakor vse ženske po Lemkejevih nazorih, bolj zvita in prekanjena, nego moški, pokazala je očitno svojo jezičnost. Dejala je tedaj te dni v nemškem jeziku, govoreč o zadnji zborbi našega deželnega zbora: da smo se mi (radikalci, tako nas imenuje) trudili dokazati deželnim poslancem, da nas bode dovoljenih šest sto goldinarjev popolnoma ponemčilo. Tega ne veruje pri nas nobeden človek in kedaj se je kaj tacega moglo Lajbaherici sanjati, o tem naj sama razmišlja. Konečno nam je še vrgla te sladke besede: „schliesslich werden sie (radikalci) entlarvt und ihr wahnwitziges Unternehmen muss zuschanden kommen“. Kako je to podjetje, ta greh nam bode menda v smrtni svoji uri povedala; zdaj ga je zamolčala. Kaj je tedaj? Fraza in sama fraza!

Od Save, dne 16. oktobra. [Izvirni dopis.] (Naši vladni stranki v preudarek.) — Naša najnovejša narodna stranka, ki se tudi rada vladno imenuje, zatajila je popolnoma naš stari narodni program, kakor pričajo njeno glasilo, delovanje in nedosežni uspehi. Razven nekaterih osebnih koristi smo še vedno pri starem. Ako se nam našteva pridobitev narodne večine v jednom deželnem zastopu kot plačilo za našo slepo pokorščino, moramo odločno odgovoriti, da si to vedno sami brez vladne pomoči priborimo, ako smo jedini, dobro organizovani in delavni. — Obetali so nam sicer tudi nekatere druge dobrote, posebno pri šolstvu. V teoriji smo res nekaj dosegli, ker so se sprejele rezolucije glede srednjih šol in učiteljskih, ali v praksi je ostalo vse pri starem, ker se li sklepi do zdaj še niso izveli. Najnovejši dogodek v Ljubljani nam pa očitno kaže, da se nam hočejo celo osnovne šole spet siloma ponemčiti. Ako že vlada zahteva od mesta nemško šolo, potem zadostuje za znano število nemških otrok jednorazrednica, ki bi se lahko na pr. iz jedne paralelke v šoli na Cojzovi cesti ustanovila. In v

treh letih še le bi se lahko postavno zahtevala dvorazrednica, ako bi se to število pomnožilo. Kje je torej pravica in enakopravnost? Ni li to nič drugega, nego vladni manéver? Bog ve, s kakšnimi koncesijami bomo morali spet to od vlade odkupiti? S kakšno pravico se torej vedno rohni „Ljubljanski List“ na tako sovražene in razupite radikalce, ki so le pripravljene vedno in povsod braniti narodne pravice? Kako prazni so torej sveti, ako se nam Čehi, Poljaki ali narodna hrvaška stranka daje v zgled! Čehi in Poljaki so že davno pod najhujšim pritiskom ustavoverne dobe vse to imeli, za kar se mi zdaj še zaman potezamo. Narodne šole in uradi so vendar povsod prvi pogoj narodnemu obstoju in kako daleč smo še pri nas do tega? Tudi na Hrvaškem uživajo celo pod zdanjo „narodno stranko (?)“ popolno ravnopravnost v šoli in uradu, — več pa tudi pri nas ne zahteva najstrastnejši in najhujši radikalec.<sup>1)</sup> In če se oziramo po naši ožji domovini, po sosednih slovenskih pokrajinah, ali mar ne zapazimo povsod pri naših narodnih zastopnikih radikalno politiko, ki jo tudi „Ljub. List“ odobrava<sup>2)</sup>.

<sup>1)</sup> Kar se dostaje uka, ima Hrvaška v tem pogledu popolno samoupravo, v katero se nima pravice utikati ogrska vlada, ker ravno tudi šola spada v notranjo upravo Hrvaške, upravo, katero si določijo Hrvati sami. Naučni načrt si tedaj delajo sami. Sicer smo pa prepričani, da bi na Hrvaškem madžarski jezik imel isto veljavo, kakor pri nas nemški, ako bi le količkaj Madžarjev bilo na Hrvaškem. In vendar, ker jih ni nič, urivali so jim prej Madžarji madžarski jezik v srednje šole, kar je bilo tedaj, ko se je razsežnost latinščine skrčila. Naš slavni Miklošič je bil ravno dijak v Varaždinu, ko je še na tem gimnaziju cvela madžarsčina, katere, kakor sam pravi, ni se hotel nobeden dijak učiti. Kako se učenje madžarskega jezika toplo priporoča zdaj hrvaškim uradnikom v Zagrebu, znano je vsem.

<sup>2)</sup> S spoštovanim dopisnikom se ne strinjamo v tem pogledu. Radikalne politike — pa kakó radikalne! — ni še odobral nobeden vladni list pri nas, najmanj pa naši dvojkici: Lj. List in sestra mu Lajbaherica. Opomnja uredništva.

Kje je torej doslednost? Zakaj moramo biti kranjski Slovenci popustljivejši, nego so štajarski? Ali se nam mar res tako dobro godi? Ali smo morebiti že vso ravnopravnost dosegli? Žal! — večina naših poslancev ne zna zdanje ugodne priložnosti dobro porabiti in vladi, kolikor je največ mogoče, narodnih pravic iztrgati iz rok. Ravno zdaj bi lahko kranjski poslanci s previdnim in odločnim postopanjem vse pravice narodu pridobili, ako bi ne taval brez programa slepo za vlado. Tisti, ki mislijo, da nam bode vlada že vse sama od sebe dala, jako se motijo. Priboriti si moramo pravice, kakor so si jih drugi ter se ravnati po načelu: „Pomagajmo si sami in vlada nam bo pomagala.“ S tem pa še ni rečeno, da moramo stopiti v najskrajnejšo opozicijo, ampak le preveč popustljivi ne smemo biti ter ne odnehati od svojih nazorov. Politična stranka brez stalnega programa je podobna armadi brez vojnega načrta! To je, obe sta za svoj poklic nerabljivi in njeni uspehi pa — ničevni.

Pa še več; naše razmere so take, da se celo zaslužni možje javno surovo psujejo, ako imajo poguma, potegniti se na merodajnem mestu za naše pravice. Kam pa pridemo s takim ravnanjem? S tako politiko se le usaja v narod mlačnost in malomarnost za sveto narodno stvar. Slabi nasledki tega postopanja bodo se nam kazali gotovo še v poznejšjih časih, ako pojde to tako naprej. Takrat pa se bomo tudi še vsi spolnili, da so nam ti časi jako podkopali narodno zavest in disciplino ter da bi bilo morebiti boljše, ko bi bili ostali v opoziciji, ker ž njo bi bili vsaj ljudstvo probujali! Konečno pa prihodnji vladni stranki le še te le besede na srce polagamo: „Ne delajmo vedno samo tlake! Zahtevajmo tudi narodno plačilo.“

### Ostali slovanski svet.

(*Strossmayerjev dvor v Djakovu.*) [K sliki.] Danes, ko sklepamo životopis „prvega Jugoslovana“, kajti tudi ta častni naslov si je zaslužil naš vladika Strossmayer, danes tedaj prinašamo tudi častitim bralcem in bralkam dvor, v katerem snuje velike načrte in jih izvršuje veliki duh Strossmayerjev. Njegovo ime je znano in spoštovano v vsaki zavedni hiši slovenski, saj on zahaja rad k nam in podpira on kot Hrvat rajši naša narodna podjetja, nego marsikateri Slovenec, in ravno zato smo šteli v svojo sveto dolžnost, podati Slovincem točen životopis za kulturno razvijanje Jugoslovancev prezaslužnega moža.

(*Ime Strossmayerjevo.*) Ime Strossmayerjevo je nemškega izvora. V tem oziru moremo to le priobčiti. Njegovi pradedje so prišli okoli leta 1700. od Linca v Slavonijo. Ali niti njegova mati, niti njegov oče nista znala nobene besedice nemški, kajti že v početku osemnajstega stoletja se je ta rodbina čisto pohrvatila, tako da se Strossmayer od svojih roditeljev ni mogel niti besedice nemški naučiti.

(*Slovesno odprtje galerije slik v Zagrebu.*) Ko so že vse slike nameščene v lepi palači, o kateri smo poročali v životopisu Strossmayerjevem, bode se odprla galerija slik slovesno v početku prihodnjega meseca, 8. in 9. nov. Odprl pa jo bode sam zasnovatelj vladika Strossmayer. — Ves Zagreb in ves narod hrvaški se pripravlja za ta dan. Zagrebški mestni zastopnik za mestnim načelnikom Hofmanom in svojimi zastopniki je sklenil skrbeti za priprave, da se bode odprtje svečano izvršilo. Mestnim zastopnikom se bodo tudi pridružili meščani, in tako se more že zdaj reči, da se bode izpolnilo, kakor je dejal životopisec Strossmayerjev, da se bode te krasne slav-

nosti udeležil ves Zagreb in ž njim ves narod hrvaški, ki hode iz vseh krajev poslal svoje zastopnike v Zagreb. Samo ob sebi se umeje, da bodo tudi Slovenci te dni pohiteli v obilnem številu v Zagreb, pokloniti se „diki naši in „prvem Jugoslovanu“. Njemu tedaj in vsemu narodu hrvaškemu kličemo o ti slovesni priliki iz globine srca svojega: „Bog ohrani vladiko Strossmayerja in njegov dragi narod, kateremu je vse žrtvoval; kateremu je dal vse pripomočke h kulturnemu razvijanju, samo da biga ohranil in utrdil v teški borbi in mu tako omogočil konečno zmago. Slava tedaj Njemu!“

(*Prenos Krežmovih kosti v Zagreb.*) V cvetu mladosti, ali v umetniški zrelosti zatisnil je umetnik Fran Krežma v Frankfurtu svoje oči. Mnogo Slovencev ga je poznalo in občudovalo v Ljubljani, in koliko zbranih Slovanov na Dunaji, kjer je tudi v društvu „Sloveniji“ s svojo sestro igral. Njegovo mlado življenje nam je lepo opisal Kuhač v „Hrv. Vili“. Nekoliko prijateljev in častilcev njegovih se je zbralo v Zagrebu, ki so že pred dvema letoma jeli nabirati darove za prenos njegovih kosti iz Frankfurta v Zagreb. In nabrali so toliko denarja, da so že poslali g. Mihajlovića v Frankfurt, ki se je že vrnil s Krežmovimi ostanki v Zagreb.

(*Senjski gimnazij — zaprt.*) Kr. deželna vlada je priobčila odpis, v katerem naznanja mestnemu poglavarstvu v Senji, zakaj je zaprla gimnazij. „Preobratni duh“, pravi vlada, „kateri se je polastil vsa ga prebivalstva v Senji tako jako, da ga ne more ne mestno poglavarstvo premagati, prisilil jo je do tega sklepa.“ Starčević ima

preveč pristašev in zaradi tega je vlada zaukazala, da se ima prihodnje šolsko leto gimnazij zapreti. Kakor so prej Madžarji zapirali Slovakom o njihovem denarju osnovane in plačevane gimnazije zaradi panslavizma, ki ga ni bilo, tako si zapirajo Hrvati zdaj lastne učilnice, ker se boje sami svoje sence.

(„*Marjanska vila*“) bode naslov zbirki narodnih pesmi, nabranih v Spletu na podnožji Marjanske gore, kjer so najprej zapele hrvaške vile, in vendar še danes Lahi hrvaškemu Spletu očitajo: „Spalato mai Croata“. — Knjiga bode veljala 80 krajcarjev; predplača se pošilja nabiralcu Dujamu Srećku Karamanu v Splet.

(*Popis hrvatskih knjiga i muzikalija.*) Kdor si želi naročiti kako hrvaško knjigo, ta naj najpoprej piše akademski knjigarni v Zagrebu po „Najveći i najpodpuniji sistematički popis hrvatskih knjiga i muzikalija“, ki se dobivajo v knjigarni Lavoslava Hartmana (Kugli & Deutsch) v Zagrebu.

(*Gradja za mythologiju južnih Slavena*) bode ime knjigi, ki jo bode izdal Igor V. Vežić. Prva knjiga, v kateri bodo zbrane narodne pripovedke, bode prišla na svetlo okoli novega leta in bode stala 50 krajcarjev. Predplača naj se pošilja knjigarju I. B. Stiflerju v Varaždin.

(*Nemška surovost.*) Nemec je povsod enak; kjer prebiva in kjer je količkaj slovanskega, to on zaničuje in uničuje. Tako je pripovedoval te dni v deželnem zboru češkem dr. Šolc, da so Nemci v nemškem deželnem gledališču v Pragi žvižgali, ko se je igrala „Radeckega popotnica“; nadalje, da so na Resseljevem spomeniku na Dunaji izgrebli besede: „Natio Bohemo“. Seveda ker je bil Ressel Čeh in zato Nemec noče trpeti, da bi svet bral na javnem mestu, da je ta spomenik postavljen slovanskemu velikanu.

(*Srbsko novinarstvo.*) Od prvega oktobra je začel izhajati v Belem Gradu nov list za politiko, narodno gospodarstvo in književnost pod naslovom: „Odjek“. Urednik mu je Stojan M. Protić, bivši urednik „Samouprave“.

„Odjek“ je glasilo radikalne stranke in bode zagovarjalo ista načela, kakor prej Samouprava — načela radikalne stranke srbske.

(*Češke šole na Dunaji.*) Te dni so imeli Čehi na Dunaji shod, na katerem so se posvetovali o ustanovitvi nove češke šole. Vsi so bili v tem jedini, da imajo pravico zahtevati lastne šole in zato so uložili prošnjo do krajnega šolskega sveta, naj se na občinske stroške ustanovi češka osnovna šola v drugem predmestju (Leopoldstadt) in če bode potreba tudi v drugih predmestjih. Prošnja je sama na sebi popolnoma opravičena, ali mi že zdaj vemo, da jo bode nemški krajni šolski svet oblastno zavrgel po načelu: Nemški Schulverein sme imeti šole po čisto slovanskih pokrajinah, kjer ni Nemcev, a Slovan si ne sme snovati šol v materinskem jeziku niti tam, kjer prebiva z rodbino svojo in kjer je davkoplačevalec.

(*Pri najvišjem sodišči*) na Dunaji se je osnoval češki oddelek, v kateri je poklicanih več uradnikov iz Prage, da bodo razsodbe najvišjega sodišča spisavali Čehom v češkem jeziku. Lepa pridobitev, na kateri čestitamo bratom svojim.

(*Kraljević Marko*) v 25 pesama i 10 slika, za tisek priredil (drugo izdanje) Aleksander Sandić, a izdala, srbska knjigarna Braća M. Popovića v Novem Sadu. Cena 50 kr. — Ker je tej ilustrovani knjigi — 148 strani obsežni, cena tako niska, da si jo lahko vsak omisli, priporočamo jo vsem, ki se hočejo srbski učiti. „Kraljević Marko“ — to je ciklus narodnih pesmi iz Vukovega zbornika, iz katerega jih je urednik vestno in točno prepisal. Ali ne samo prepisal, ampak turške in nekatere nepravilne srbske besede raztolmačil, s čimer je posebno ustregel tudi nam. Že l. 1836. je novosadski knjigoprodajalec K. Kaulicija dal prepisati važnejše pesmi o Kraljeviću Marku iz velikega zbornika Vuka Štefanovića Karadžića, in to izdavanje se je ponavljalo petnajstkrat, v obliki vse slabši in slabši. Zato se veselimo, da nam jih je Sandić podal v Vukovem izvorniku.

## Razne novice.

(*Gledališki kričači.*) V vseh večjih gledališčih je tudi takih ljudi, kateri ploskajo za denar in iz vsega grla kriče: dobro! živio! slava! Zlasti če spravi ravnatelj gledališča kako novo igro na oder prvič, morajo ti kričači napeti vse žile in kričati in pisatelja na oder klicati, da se pokaže občinstvu, da potem drug dan poročajo listi, kako je nova igra ugajala, da je „občinstvo“ tolikokrat in tolikokrat poklicalo pisatelja samega na oder. In to se godi samo zato, da se tako občinstvo vabi v gledališče, da si ravnatelj dela denar, a pisatelj „slavo“. V Slovencih še sicer ni tacega gledališča in ga tudi ne bode tako skoro, vendar pa naš narod — žalostna mu majka! — poznaje tudi take najete moše, plačane kričače, kateri vse hvalijo in kriče: dobro! vse izvrstno! Je že pač tako na tem pokvarjenem svetu. Kakor pri našem gledališču, pardon! v našem življenju, tako žalostne izkušnje je imel s takimi podkupljenci ravnatelj nekega pariškega gledališča, in s to pikantno prigodbico hočemo postreči svojim bralcem. Ne vemo, ali so omenjenemu ravnatelju najeti možakarji premalo ploskali in upili v gledališči ali pa, da so ga preveč stali — poslednje mislimo bode resnično — kratko najel si je močne ženske misleč, da bodo te znale ravno tako dobro opravljati svojo službo in vrhu tega, kar je tudi mnogo vredno, bodo cenejše. Ali ravnatelj se je malo zmotil. Videl je namreč, da mu nežne ročice premalo ploskajo in je preiskaval stvar in se je uveril, da bi pariške ženske rade

v gledališče hodile — zastonj, in zato so se ponudile v službo poglavarju gledaliških kričačev — klakerjev imenovanih — s pogojem, da bodo to delo cenejše izvrševale, nego moški. In res! posrečilo se je tem amaconkam, da so za čas izpodrinile moške. Morda se še zgodi, da bodo pri nas ženske kake službe namesto moških opravljale, zato ne bi priporočali nikomur tega, dasi bi se nekaj prihranilo, ker se vidi, da je že pariški ravnatelj doživel tako britke izkušnje; izkušnje, da ženske vendar niso za vsa moška dela sposobna.

(*Katera je najlepša žena v deželi Kölnu?*) Nič manj nego osemdeset žen je stopilo v odbor, kateri je imel o neki priliki pozdraviti cesarja. In toliko jih je bilo koj skupaj — krasnih in mladih žen, ki so imele stati v dveh vrstah, in po sredi bode šel cesar. Ali zdaj je imel odbor rešiti važno vprašanje; začel je misliti, katera mu bode izročila šopek pri prihodu? Po vsi deželi so si šepetali na uho ljudje: očetje zaradi svojih deklet, ženini zaradi svojih nevest, itd.; povsod tedaj, kjer je le bila lepa ženska, pogovarjali so se samo o tem predmetu, a ne da bi kaj sklenili. Iz te velike in neznosne zadrege jim je vsaj za trenotek pomagal ženski odbor. Vseh osemdeset dam je sklenilo, da bodo izbrale izmed sebe tisto, katera je najlepša. Dolgo, dolgo so se neki pogovarjale, sklepale in reševale to vprašanje, naposled so vendar sklenile glasovati z listki. Vsaka je namreč imela napisati na listek ime tiste dame, za katero misli, da je naj-

lepša. Začele so zapisavati in ko so pregledavale listke, pokazalo se je, da nobena izmed njih ni bila napisana na nobenem listku. Torej ni hotela nobena dati drugi te prednosti.

(V *Mehiku*) in mnogih predelih južne Amerike je navada, da si žene in dekleta vse vasi dajo svoje dolge lase odrezati ter jih prodajo, a za ta denar kupijo svoji cerkvi podobe matere božje. V novem času so jele pošiljati ta denar v Rim. To sta porabila dva postopača, ki sta kot meniha oblečena, hodila po omenjenih pokrajinah in ženam in dekletom lepe črne lase odrezavala, zagotavljajoč jim, da ga pošljeta v Rim.

(Na vseh dvajsetih nemških vseučiliščih) in na akademiji v Münstru bode s početkom novega semestra predavalo 1494 profesorjev, in sicer 1042 rednih in 451 izrednih. Ako prištejemo k temu še 520 privatnih docentov, to iznaša število vseh akademskih učiteljev nemških 2014. Naiveč vseučilišnih profesorjev ima Be-

rolin, namreč 257; potem Lipsko 167, Monakovo 146, Vratislava 125 docentov.

(*Američanski humor.*) Izdajatelj novojorškega lista „Demokrata“ naznanja v svojih novinah to le: „Umrli je! Mladi naš prijatelj, po imenu Boern, kateri je prej stanoval v Crossu, a zadnji čas v Newyersey, umrl je! Še pred četirimi tedni je uzel od nas na posodo pet dolarjev obečavši, da jih bode vrnil za teden dni, ako poživlji. Ker je bil gentleman in mož beseda, moral je umreti, ker se pozneje ni oglasil pri nas. Bilo mu je pet in trideset let in bil je demokrat. Mir njegovemu pepelu!“

(*Hitrina vlakov.*) Najhitrejši angleški brzovlak izmed Londona in Exseterja preleti v jedni uri 84 kilometrov, a najpočasnejši brzovlak iz Londona v Preston 77 kilometrov; najbržji nemški brzovlak pa iz Hanoverja v Köln potrebuje v jedni uri samo 70·5 kilometrov. Najbržji nemški vlak zaostaja tedaj izza najbržjega angleškega za 15 kilometrov.

## Politični razgled.

Deželni zbor kranjski je v soboto dne 25. oktobra sklenil svoje letošnje zborovanje. Mi smo začetkom pri našali o zborovih obravnavah podrobna poročila, ali naposled smo jih opustili, ker smo se uverili, da se nam od tega zbora ni nadejati važnih, odločilnih uspehov na polji narodnega gospodarstva. In kakor se vidi, nismo se varali! Vse zborovo delovanje se je vrtilo ponajveč le ob reševanju raznih poročil in prošenj, ob odobrenji letnih proračunov ter v dobrikanji „razžaljenim“ našim Nemcem! — Da je zbor v ponižnem svojem devotizmu dovolil znanih 600 goldinarjev, o tem po izidu notranjske volitve pač ni bilo dvojbe, kakor tudi licemerski pristavek: „Za neobligatni pouk slovenščin (?) na večrazrednih nemških (?) šolah,“ ne prikrije pravega namena temu danajskemu daru. Isto tako se je moralo gospodarstvo gospodarstvo v deželni blaznici na Studenci prepustiti še nadalje — milosrdnicam, kajti polovica Poljan, ki jih imajo že v rokah, jim je še premalo. Razven tega se je ljubljancanom pripomoglo do povišane šolske priklade in sicer za precejšnje število tisočakov, ko še mestni štatut ljubljanski čaka na odrešenje no prihodnjega zborovanja. Tako imenovana lex Svetec, po kateri bi se vladi podelilo nadzorstvo nad rezervnim zakladom kranjske hranilnice, po izjavi gosp. deželnega predsednika barona Winklerja nima pričakovati najvišje sankcije in odgovor na gospoda Obreze interpelacijo zaradi uvedbe nemškega učnega jezika na mestnih šolah, poučil nas je, da so vse naše „radikalne“ narodne tirjatve le — „wahnwitziges Unternehmen“. — Pojasnila k enakim izjavam, mislimo, ni treba!

Včeraj se je sklenil češki deželni zbor. Da Herbstov predlog na razdelitev sodnih in upravnih okrajev po narodnosti ni obveljal, bili smo takoj početkoma uverjeni. Cesarški namestnik Kraus je rekel o njem naravnost, da je neizvršljiv, kajti odlošno se mu bodo uprli vsi, katerim je naloga čuvati stoletja staro kraljevino razpada. V Avstriji je le enakopravnost vseh narodov mogoča, ali ne tako, da bi se jeden narod toli pouzdignil nad rdzuega, da bi bil prvi gospod, drugi pa njegov hlapec:

ujaj se da vsakemu svoje, kar mu dostaje in Avstrija bode v kratkem srečna država brez primere. V ponedeljek je utemeljeval grof Clam Martinic svoj predlog za uvedbo drugega deželnega jezika kot obligaten predmet po vseh srednjih šolah ter rekel, da je le ondaj mogoče sporazumljenje obeh narodov na Češkem, če bodo izobraženi sinovi češke dežele znali oba v deželi običajna jezika. Predlog se je izročil šolskemu odseku. — Bodo li se naši Kočevci kdaj učili slovenščini, nam ni znano: podporo v to jim je naš spravljalivi deželni zbor vsaj naklonil!

V hrvaškem deželnem saboru so se 16. p. m. volili delegati v ogrski državni zbor in gosposko zbornico, dasi je dr. David Starčević odsvetoval vsako udeležbo ogrskega zborovanja. Sploh se v hrvaškem saboru ponavljajo malone vsak dan burni prizori. V torek so starčevićanci začetkom seje zagnali silen hrup in predsednik je predlagal, da se izključijo poslanci, kateri ovirajo seje. Izključiti bi se imelo dvanajst poslancev. Predsednik namreč ni dovolil debatovati ob adresi Starčevićjanske stranke češ, da je veleizdajska.

V ogrski poslaniški zbornici je rekel ministerski predsednik Tisza, — z ozirom na shod treh cesarjev v Skrnjevičih — da je pristop Rusije k avstronemški zvezi glede na javni mir jako dobro došel. Nemen te zveze je bil in bode jedino le ohranjenje miru.

Deželni zbor gališki je vsprejel deželni zakon za osnovne šole, kateri zahteva nekoliko večjo avtonomijo za deželno zakonodajstvo, nego v drugih deželah, prisvajajoč mu določbo učnih načrtov.

Šleski deželni zbor se je potegoval, kakor naš prerano umrli poslanec vitez Schneid, za znižanje vožnine na železnicah. Sklenil je tudi ustanovitev Ježelne blaznice.

V Srbiji se bodo preosnovali politiški in redarstveni uradi, minister notranjih zadev baje že izdeluje dotični načrs. Uvedli se bodo v omenjene uradn pristavi in tajniki; in vsakemu politiškemuradu se bode priredil še po jeden finančni uradnik, da bode pobiral davke.



# Priloga „SLOVANU“, štev. 46.

I del

Vsebina: Slovanska ideja. — Še nekaj o našem knjigotrštvu. — Pogled po slovanskem svetu. — Razne novice. — Politični razgled. — Ilustracija: Devin.

## Slovanska ideja.

I.

Kdor ni Slovan, tudi ni Slovenec.

Pri navadni večerji je nekaj odličnih Slovanov, zbranih v Petrogradu, povzdignilo kupice, polne rujnega vinca na zdravje vsem Slovanov. In komaj so trčili, nastal je ropot in trepet v Evropi, češ, v Petrogradu se snuje panslavistični kongres, ki bode imel nalogo, zmagati s stebri nekaterih evropskih, Slovanom sovražnih držav. Ali bila je samo navadna večerja, pri kateri so se Slovani pogovarjali pri kupici vina o razvoji slovanske ideje in o tem, v katerem zmislu jo je treba pospeševati. S slovanskega juga je bil v Petrogradu dr. Fran Rački, predsednik jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v kolu ruskih odličnih pisateljev: Kavelina, Stasjuleviča, Utina, Mordovceva, in v kolu udov petrograškega poljskega književnega društva: Boguslawskega, Spasovicza, Pilja itd. Osobito prijazno so sprejeli in pozdravljali Račkega vsi navzočni Slovani pri večerji, in Spasovicz mu je v njih imenu naložil, naj slovansko idejo razglaša po obalah Save, Dunava in Jadranskega morja.

Komaj je minilo pet in trideset let, kar je bil znani slovanski shod v zlati Pragi leta 1848., in kako je že mogočno napredovala slovanska ideja v tem kratkem času! Turgenjev, Puškin, Mickiewicz, Kolár, Preširen, Vuk in drugi pisatelji slovanski so postali skupna last njih vseh. Najmogoštevnejši civilizovani narod na vsem svetu, narod slovanski, stopa počasi, ali samozavestno na svetsko pozorišče. To je blagodejna prikazen našega stoletja, da ta mogočni narod daje po mirnem potu drugo, novo lice društvenemu življenju evropskemu. Neslovanski narodi čutijo to moč; boje se silno ter tlačijo siloma vsako prikazen slovanske ideje v razkropljenih pokrajinah slovanskih: tako Madžarji, tako Nemci jemlje Slovanom učilišča in udušujo vsako klico slovanske samozavesti. Ali ta ideja slovanska bode premagala vse ovire, ker nima političnega namena, ampak duševnega, individualnega, ker ravno v tem biva njena nepremagljiva moč; kakor strela oblake, izčistila bode evropsko društvo, in lepši, jasnejši dnevi bodo nam naznanjali preporod Evrope.

Kak napredek Slovanstva, odkar je bil slovanski kongres v Pragi leta 1848.! Takrat so Slovani, da bi se razumeli, govorili v nemškem jeziku. Zdaj pa se je znanje slovanskih jezikov že tako jako razširilo v Slovanih, da lahko vsak Slovan govori v svojem jeziku in ostali Slovani ga razumejo brez vsake težave. To smo že opazovali sami na Dunaji, kjer se slovanski govorniki dobro razumejo; to se je tudi sjajno pokazalo pri zadnji večerji v Petrogradu.

In kaj hočejo ti Slovani? Zakaj se jih tako silno boji Evropa, kader se jih snide nekoliko, da Nemci upijo

in govore, da se zategadelj že zemlja trese? Ali snujo skrivne načrte, kako bi prekucnili katero državo? Nič od tega! Tako imenovani „panslavizem“ se napačno tolmači. Nemci nam s to besedo podtikajo revolucijske naklepe. To je bil „panslavizem“, ki je potisnil Rusom meč v roke za osvobojenje slovanskega balkanskega poluotoka izpod turškega jarma. To je tedaj čustvo bratovstva, ki se naše dni tako lepo razodeva med Slovani, da je znani pisatelj Spasovicz, ki živi že četrdeset let med Rusi, dejal pri omenjeni večerji, da se kaj tacega še ni videlo do zdaj. Spasovicz, ki dobro pozna tok duševnega razvoja vseh slovanskih plemen, označil je s kratkimi besedami, kaj je ta čas naloga slovanski ideji. „Glavna naloga,“ dejal je, „je ta čas slovanski ideji, ne samo da čustvo slovanskega bratovstva prešine vse posamične slovanske narode, nego tudi to, da iz jedinstva tega čustva vsak slovanski narod more zajemati potrebno moč za svoj posebni individualni razvoj in da branec stanovitno in pogumno „svoje“, bolj in bolj postane „svoj“.

Te zlate besede je vredno, da jih čuje vsak Slovenec, da si z njimi okrepeča duh svoj. Nam so te besede obudile sorodna čustva, katera smo že v programu, kjer smo namen lista in nalogo njegovo v Slovincih tolmačili, v ravno istem zmislu razlagali. Zato je zopet v nas oživel upanje, da bode naša ideja vendar naposled prodrla v vse stanove naše. Sicer je to velika ideja, ki jo lahko vsakdo razumeje, ali Slovinci bodo menjali še veliko veliko deželnih predsednikov in namestnikov, predno si bode pridobila vsaj toliko zvestih pristašev, da se ne bode treba bati za nje pogin. Mnogi so nas v početku napačno razumeli. Celo neki leposloven list nam je očital „panslavistične težnje“, a naš vladni list je tudi mislil, da smo ga poklicali, da nam svojo sodbo objavi. Vprašal nas je, kako si mislimo združenje slovenskega jezera (slovenskega naroda) z velikim slovanskim morjem — z Avstrijo ali brez nje? Nismo takrat odgovorili, ker smo jasno govorili. Zaman nas je vladni list proglašal za ne-lojalne, ker smo bili očitno izrekli, da četudi nima naš narod demantov ali kacega dragega kamenja v svojih planinah, ima v srci svojem neomahljivo zvestobo do vladarskega doma, kar je večkrat že tudi dejanjski pokazal. Ta narod slovenski se je začel poprijemati slovanske ideje, ker samo v njej nahaja pospeševanje svojega individualnega razvoja. Zato pa vendar ni še nehal biti važen steber, na kateri se opira skupna naša domovina Avstrija. In tak steber bode tudi za naprej ostal, če tudi hrepeni po združevanju idej slovanskih, če tudi hrepeni po spoznanju kulturnega razvijanja sorodnih si plemen. To je slovanska ideja, v katerem zmislu jo tudi mi širimo in glasimo v Slovincih. Naša ideja nima tedaj

nič sorodstva z madžarsko državno idejo, katero širijo Madžarji in kateri je namen, da se ji morajo podrediti vsi deželni in plemenski interesi nemadžarskih, pod krono sv. Števana tlačenih narodov: hrvaškosrbskega, slovaškega rusinskega in bolgarskega.

Samo potrdili smo, kako počasi napreduje slovanska ideja v Slovencih. In kako bi mogla napredovati, saj vidimo, da ima še slovanska ideja toliko smrtnih sovražnikov v vrsti rojenih Slovencev. Celó vse slovansko naše novinarstvo ni naudušeno za njo, saj smo ravnokar videli, kako oski okvir slovenskih idej ima vladni list „Lj. List“, ki v svojih nazorih nasprotuje „narodnemu novinarstvu“. Beseda je bila izrečena, in mi smo zahvalni uredniku, da je vsaj toliko odkritosrčen. Kak razloček je tedaj med nami in vladnim glasilom! Mi se borimo za popolno veljavo slovenskega jezika, a vladni list nam ga izpodkopava, zato se nismo motili pred meseci, ko smo rekli, da se „Lj. List“ ne more sprijazniti s slovenskimi težnjami. Zato spet poudarjamo, da pravega domoljubja ni bilo nikdar pri teh ljudeh, ki jih tudi mora nositi slovanska zemlja, kateri vsaka njih stopinja krvave rane zasekuje.

Navzlic vsem tem zaprekam se razvija slovanska ideja celo uspešno, da nje naravnega razvoja ne more zadržati nobena sila več. Toda vsaka velika ideja potrebuje pospešnikov. A da bi si teh pridobila, izprožil je Poljak Pilje misel, naj bi se drugo leto sklical v Zagrebu vseslovanski shod. Povodov in prilike imamo za to mnogo. Drugo leto se bode namreč praznovala po vsem slovanskem svetu dne 6. maja tisočletnica smrti slovanskega prvoučitelja Metoda, potem bodo praz-

novali Hrvati dvestoletnico osvobojenja vzhodne Hrvaške od turškega jarma in vrhu tega še petdesetletnico hrvaškega duševnega preporoda. To je bila samo izprožena misel pri večerji, torej nima oficijalnega značaja. Prihke temu shodu ne bi bilo tedaj treba iskati, ali vendar še ne vemo, ali se bode ta koristna misel mogla obistiniti, kajti drugo leto bodo tudi Madžarji slavili tisočletnico postanka madžarske države, in mogoče je, da bode ta briga premagala vse ostale brige. Ali to še vendar dvojimo. Drugo leto bodo častili tisočletnico smrti svetega apostola Metoda vsi Slovani, in gotovo se je bodo udeležili tudi Hrvati. Sveta sinoda je celo zaukazala, da ima vsa pravoslavna cerkev dne 6. maja 1885. proslaviti spomin Metodove smrti. Blagotvornost slovansko društvo v Petrogradu bode preskrbelo životopis Cirila in Metoda in ga o ti slovesni priliki delilo zastoj med ruski narod. Čehi bodo osnovali slavnost na Velehradu. Rimokatoliška cerkev je že uvela povsod češčenje slovanskih apostolov. Zato upamo, da se bode tudi v tem češčenju razodevalo jedinstvo slovanske ideje.

V južnih Slovanih, zlasti med Slovenci in Hrvati, razpravljalo se je dostikrat o duševni uzajemnosti. V tem oziru smo že slišali različne misli; tudi pred nekaterimi dnevi se je o tem pisalo v Zagrebu; zato mislimo, da smo tudi mi dolžni, da se odzovemo klicu tako uzvišene ideje zlasti zdaj, ker se bodo prihodnje leto vršile v Zagrebu tako imenitne slavnosti zgodovinske važnosti, da je naravno, da bodo Jugoslovani spet to vprašanje pretresali. Kako si tedaj mi mislimo to delovanje in gibanje v zmislu (jugo)slovanske ideje, namenili smo se razlagati v jednom prihodnjih listov.

Jugovič.

## Še nekaj o našem knjigotrštvu.

Na moje opomnje o „slovenskem knjigotrštvu“ v 13. številki „Slovana“ odzval se je „Zvon“ v številki od junija. Naj tudi jaz dopošljem še le sedaj svoj protiodgovor; doslej sem imel premnogo posla. Moje protiopomnje naj bodo kratke, stvarne in prav v redu, kakor ga je začrtal „Zvon“.

Slovenske knjige niso cenejše in še celo ne mnogo cenejše, nego nemške; tega tudi zahtevati ne moremo in zahtevali nismo. Izjema je pač pri strogo znanstvenih knjigah in pri senzacijskih romanih od novih pisateljev na glasu, a kedar ni plačevati posebnih pisateljskih honorarjev — kakor, recimo, pri Jurčičevih delih — tedaj se pokaže vidno razlika med našimi in onimi cenami. Znana je pač Reclamova „Universal-Bibliothek“ ali italijanska „Bibliotheca nazionale“ itd. Odgovor v „Zvonu“ me je preveril, da res ni korektura ni tisek in papir Jurčičevih „Zbranih spisov“ ne velja mnogo; ker tudi šivanje nevezanih iztisov — in teh se prodaje gotovo največ — ne stane čez 3—4 krajcarje od zvezka, onda pripade na „knjigarski popust“ pri sedanji nižani ceni 40 in še več odstotkov, to je malone polovica vse cene!

Pa bodi to dvema privilegovanima knjigarjema, ako bi zato tudi kolikor moči pospeševala razširjanje naše

knjige; ako bi zato drugim knjigarjem dajala vsaj polovico tolike odstotke, ako bi knjige hranila ter ako bi preskrbljevala vse upravniške posle. A vsega tega ni. Sovražnik sem vsled starih izkušenj vsaki preveliki zapljivosti, torej tudi onemu prejšnjemu ravnanju „Matice“, drugih društev in listov, v katerih so se književni proizvodi na pr. pošiljali ljudem, že po več let mrtvim, a se tudi ne morem sprijazniti s podatki, navedenimi v „Zvonu“. Poprej se je ravnalo „po domače“, površno v obče, sedaj se dela tako le z nekaterimi izvoljenci; z dežja pod kap!

Dostikrat sem gledal v zalogo jednega teh knjigarjev, a slovenske knjige ni mi zazrlo oko. Ta knjigar ima kolporterje, a slovenske knjige ne ugledaš pri njih! To dosedanje splošno mačehovanje naše knjige po knjigarjih in nekaterih tiskarjih — primer menda ni treba — treba je odpraviti! Dobro, izročite glavno razpečavanje samo jednemu ali dvema knjigarjema, a v pismeni pogodbi obvezite jih tako, da se naša knjiga razširja znatnejše; uvedite na pr. rastoči popust, recimo čez 500 odtisov večji, kot do 5000 itd. Mislim, da to niso želje prenapetega rodoljuba, nego prav pomirljivega, celo mirnega, vizkušnjah utrjenega.

In ko bi se naši „rodoljubni“ knjigarji ne hoteli v toliko upogniti, poskusimo v mali meri to, kar je pokojni Jurčič namerjal 1879. leta. Morda se nam dovoli pod sedanjo — prijaznejšo vlado, kar se nam ni takrat.

Ustanovimo malo knjigarno samo za slovenske in boljše slovanske knjige! Temeljni troški bi se dali celo

prodajo taki knjigarni, odbori društev imeli bi le pregled. Kako se pač zdržuje „Katoliška bukvarna“; kar je ona posebno nabožnim delom, bila bi nasvetovana, drugi naši knjigi.

Konečno mislim in se malo ponašam, da sem s prvim svojim člankom vender nekoliko znižali ceno Jur-



Devín. (Stran 382.)

skrčiti; za upravo in prodajo bi zadostoval jeden, dva in vender bi spretnost teh strokovnjakov znatno olajšala trud nekaterih preobloženih, trudoljubnih odbornikov raznih društev, da bi svoje moči posvetili drugemu, narodu potrebnemu delovanju. Knjigotrštvo naše bi bilo v večjem redu; naša knjiga bi se razširila brez dvojbe znatno, samo da naša literarna društva prepuste razpošiljanje in

čičevim delom in sem preverjen, da s tem odbor ne bode imel škode, pač pa bode imel naš narod nekaj koristi. Kar se tiče agitacije po naših nežnih gospodičinah, sem jedne misli z „Zvonom“, a preverjen sem, da nam glavni nalog v tem oziru bodi: točnejša pogodba s knjigarji ali ustanovitev male narodne knjigarne v Ljubljani.

## Pogled po slovanskem svetu.

### Slovenske dežele.

(*Devin.*) [K sliki.] Tam, kjer se kraško skalovje začena izgubljati ter polagoma delati prostor plodovitim furlanskim ravninam, stoji na visoki skali, katera strmo kipi iz sinjih valov divnokrasnega Jadranskega morja, vas in grad Devin; ne daleč od njega na drugi isto tako strmi skali pa razvaline starega gradu devinskega. Potniku, ki se vozi po železnici od Brežine v Gorico, prikazuje se Devin v prekrasnem naravnem okvirju in nehote začuti željo, da bi se mogel vsaj za trenotek ustaviti v njegovem ozidju in se ozreti v gradu po širni morski gladini in prostorni furlanski planjavi okolo Sočinega ustja. Kar srce se topi v človeku, ako se ozira proti jugu in vidi, kako kakor golobi plavajo po morji neštivilne ladije; ako gleda, kako se kakor beli labodi blišče proti zapadu lepe vasi in kako se za starodavnim Oglejem polagoma dotika zemeljska planjava z nebeškim obokom; ako obrača svoje oči po golih kraških brdih, za katerimi se vzdigujeta silna stražnika Nanos in Čaven in za njima snežniki kranjskoprimorski. — Pri Devinu so razstrelili tudi cele bregove ob morji ter porabili kamenje za zasip tržaškega pristanišča. — Devin je poslednja slovenska vas ob jezikovni meji in ako povemo, da se je tu prvič dotaknila avstrijska državna oblast Jadranskega morja, povedali smo vse znamenitejše o njem.

(*Konfiskacija.*) Poslednjo številko nam je zaseglo c. kr. državno pravdnštvo zaradi prvega uvodnega članka, v katerem smo razpravljali ter kritično pojasnjevali dogodke v poslednji zborbi deželnega zbora kranjskega. Mi smo takoj uložili prošnjo, da bi se nam dovolilo prirediti drugo izdajo, a prejeli smo na njo ta le odgovor:

Slavnemu uredništvu tednika „Slovana“ v Ljubljani.

Reševaje ulogo od dne 24. oktobra t. l. se slavnemu uredništvu daje na znanje, da se druga izdaja zasežene številke 44. gori imenovanega tednika, za katero slavno uredništvo prosi, ne dovoljuje.

C. kr. deželno predsedništvo v Ljubljani dne 24. oktobra 1884.

C. kr. deželni predsednik:  
Winkler.

Da odškodujemo svoje naročnike, prideli smo današnji številki celo polo priloge.

(*„Matica Slovenska“*) bode imela dne 12. novembra t. l. 65. odborovo sejo. — Radovedni smo, če še kedaj ućakamo onega izrednega občnega zbora, ki bi bil imel po sklepu lanskega občnega zbora biti že meseca januarja. Na zadnjem občnem zboru so se razpravljale za Matico tako važne zadeve in ostale nerešene, da že vsi matiĉnjaki željno pričakujejo in imajo tudi pravico zahtevati, da bi se občni zbori vsako leto redno sklicavali in redno svojo nalogo izvrševali.

(*Štajarski Slovenci*) se pritožujejo, da se jim v narodnem oziru godi za sedanje vlade veliko slabše, kot pod vsako drugo, odkar se je uvela ustava. Iz pisma jako odličnega in po vsem Slovenskem spoštovanega štajarskega rodoljuba poizvedamo nekatere podrobnosti, katere nam bolestno uznemirjajo in razžalostujejo srce, katerih pa ne smemo navajati, ker bi sicer gotovo zapali konfiskaciji. Sicer pa se naši državni poslanci, kateri so doslej brezpogojno podpirali vlado nalžovskega grofa lahko neposredno pouče o obupnem stanju našega naroda in uravnajo po tem svoje delovanje. Le škoda, da nam doslej niso še dali dokazov o resni svoji volji in narodni svoji odločnosti, zato pa tem bolje o malenkostnem koristolovju.

(*Ljubljanski mestni zastop in „lex Šuklje“.*) Urednik Šuklje je hotel ljubljanskim volilcem pokazati, kako nepremišljeno so ravnali, ko ga letošnje spoulad kljubu lastnemu priporočilu in vladni agitaciji niso hoteli izbrati za mestnega očeta. Zato je v letošnji zborbi deželnega zbora iztuhtal postavo, vsled katere bode Ljubljana morala plačevati 10 % za normalno šolsko zaklado in pa pomagati pokrivati vsakoletni nedostatek dež. zaklade. Seveda bode poleg tega morala skrbeti tudi za potrebna šolska poslopja ter v ta namen pobirati lastno svojo priklado. To bode ljubljanske plačevalce davkov jako hudo zadelo; posebno bodo pa obrtniki, trgovci in uradniki vso pezo te postave hudo občutili. Dosle so namreč plačevali 10 % no šolsko doklado le od direktnih davkov; sedaj jim bode plačevati pa 15 % do 20 % od direktnih davkov z državnimi prikladami vred, vrhu tega pa še 10 % mestne doklade od direktnih davkov; ali če to izrazimo s številkami, plačeval bode oni, ki je dosle 2 gld., po doslednostih nove postave po 6 do 8 gld. To pa še ni vse, kajti ni dvojiti, da bodo hišni gospodarji tudi skušali odvaliti svoje breme na najemnike, in tako bode ravno manje premožno prebivalstvo ljubljansko najhujše in najobčutljivejše zadeto. Obžalovanja vredno je, da v deželnem zboru razven poslancev ljubljanskega mesta Grassellija in dr. Mošeta ni bilo nikogar, ki bi bil svoj glas pozdignil proti takemu mačehovskemu ravnanju z glavnim mestom dežele; z mestom, katero je sicer res navezano na deželo, katero ima pa za isto tudi neprecenljivo vrednost. Obžalovanja vredno je posebno zaradi tega, ker dobra tretjina otrok, ki obiskujejo mestne šole ljubljanske, prihaja s kmetov in je tako mesto ljubljansko indirektno tudi doslej že donášalo v normalno šolsko zaklado. — V seji mestnega zastopa dne 28. t. m. je bil pogovor tudi o tej zadevi. Župan Peter Grasselli je namreč naznanil, da je deželni zbor kljubu vsem njegovim ugovorom sprejel načrt omenjene postave, vsled katere se bode veliko breme naložilo mestnemu prebivalstvu. Proti načrtu postave sta glasovala le on in dr. Moše. Po tem naznanilu se oglasi odbornik Ivan Hribar in pravi nekako tako le: „Ko so se lansko leto izvršile volitve v deželni zbor, pozdravilo je prebivalstvo ljubljansko z veseljem njihov izid, kajti je pričakovalo, da bode večina, katera je zopet zasedla po številu prebivalstva kranjske dežele pripadajoče si sedeže v zborški dvorani, ozirala se vedno tudi na koristi in potrebe glavnega deželnega mesta. Žal! da je tako hitro podala nasprotnih dokazov; kajti novega mestnega statuta, katerega rešitve je mestni zastop prosil, in katerega bi gotovo bila z veseljem pozdravila ogromna večina ljubljanskega prebivalstva, ni se jej mudilo jemati v pretres, pač pa je sklenila postavo, katera bode, kakor je gospod župan naglašal, prav občutljivo zadela prebivalce mesta ljubljanskega. Doslej je mesto izhajalo s 10 % doklado od direktnih davkov; poslej se bode plačevala ta 10 % doklada od direktnih davkov s prikladami vred normalnošolski zakladi in še daljša priklada za pokritje nedostatka dež. zaklade. Mesto pa svoje priklade tudi za sedaj ne bode moglo opustiti ali znižati, kajti zidati bode moralo letos novo šolo in, ker dandanes vlada tako, kakor nikdar prej, preiskuje vsa kota, ako tu ali tam ne tiči kak Nemeč, utegnemo celo doživeti, da se mestnemu zastopu ukaže zidati tudi poslopje za nemško šolo. Ni tedaj dvojbe, da bode prebivalstvo ljubljansko, ako sklenjeni načrt postave zadobi Najvišje potrjenje, prav hudo oškodovano in obsojeno plačevati po krivičnem visok davek za druge. Zato je dolžnost mestnega zastopa storiti vse, kar bi moglo to nevarnost odkloniti, in jaz predlagam, naj se združena

odseka finančni in šolski pozoveta, da predložita v prihodnji seji primerne nasvete v tej zadevi. Mestni zastop mora pač obžalovati, da razven poslancev ljubljanskega mesta ni bilo v deželnem zboru nobenega drugega poslanca, ki bi bil govoril ali vsaj glasoval proti temu postavnemu načrtu; zato pa je tem večjo hvalo dolžan županu gospodu Petru Grasselliju, ki se je v izvrstnem in stvarnem govoru oglasil proti njemu in jaz predlagam, da se mu zato v zapisniku izrazi zahvala mestnega zastopa. — Poslednji predlog je sprejel mestni zastop z glasnim odobravanjem. Župan g. Grasselli se je zahvalil za to priznanje ter končno še izjavil, da je tako ravnal ne le kot poslanec ljubljanskega mesta, temveč kot deželni poslanec, kar je zopet vzbudilo živo odobravanje. Ni nam treba poudarjati, da se je sprejel tudi prvi predlog in sicer z dostavkom odb. I. Gogale, da se o stvari poleg finančnega in šolskega odseka posvetuje tudi pravni. Nasledek teh posvetovanj bode se v kratkem predložil javni mestni seji.

(*Ponemčevanje ljubljanskih osnovnih šol,*) dalo je, kakor je našim čitateljem znano, vsem slovenskim neodvisnim listom povod, da so izrekli svojo nevoljo o takem vladnem ravnanju in notranjski poslanec gospod Adolf Obresa je predlagal v tej zadevi interpelacijo do gosp. deželnega predsednika v takrat ravno zborujočem deželnem zboru kranjskem. Oseba interpellantova nam je sicer že sama po sebi dosti jasno govorila. Vedeli smo namreč takoj, da tu ne gre deželnemu zboru za to, da bi varoval pravice slovenskega jezika v mestnih šolah ljubljanskih, temveč le za to, da bi se vlada spravila iz zadrege, v kateri je očitno bila. In nismo se motili. Odgovor gospoda deželnega predsednika na to interpelacijo je tak, da prav živo spomina onega nemškega pregovora, ki slove: „operi mi kožuh, a ne zmoci mi ga!“ Slovenski otroci, ki obiskujejo ljubljanske osnovne šole, in katerih je nad 1400, morajo se nemški učiti zato, ker bi se sicer kopici nemških otrok kratilo v postavi zajamčeno pravo, da imajo svoj pouk dobivati v materinem jeziku. To je tenor odgovora. Tako je po vladnih nazorih prav in basta! Za tlačene Nemce se mora skrbeti in temu so pritrdili celo elastični gospodje deželni poslanci, ki so aklamovali odgovor. — Čudne, čudne reči! C. kr. deželni šolski svet je z razpisom od dne 8. oktobra 1870., števil. 316 z ozirom na zadnji stavek §. 51. državnega zakona o osnovnih šolah naznanil urbi et orbi kranjske dežele, da ima razven kočevskega ozemlja in belopeške občine na Gorenjskem po vseh osnovnih šolah na Kranjskem biti slov. jezik učni jezik. Nemčurški mestni zastop ljubljanski je proti volji mestnega prebivalstva ljubljanskega to premenil. Vlada takrat ni ugovarjala, dasi bi bila po vsi pravici lahko rekla, da se državni zakon o osnovnih šolah ne sme rušiti, da naj tedaj mestni zastop, ako že nemško poučevanje hoče vsekakor imeti, ustanovi posebne nemške šole. — Nato je prišel narodni mestni zastop in ta je stvar zopet izpremenil tako, da se je popolnoma skladala z omenjenim že razpisom deželnega šolskega sveta od dne 8. oktobra 1870. in tedaj tudi z določbami §. 51. državnega zakona o osnovnih šolah. Misliti bi se bilo tedaj dalo, da bode vladi s tem gotovo ustrezno. Toda — kmetič moj! to je vse druga stvar! Prej 89 oziroma 114 nemškimi otrokom nemški pouk, potem še le nad 1400 slovenskim slovenski! In o takih okoliščinah se ne nahaja v deželni zbornici kranjski nikdo, ki bi se oglasil za pravice slovenskega jezika; nikdo, ki bi vladi naravnost povedal, kar jej je z ozirom na njen odgovor povedati bilo! Res daleč smo prišli. Mladi tako vladno ravnanje odobravajo; stari pa molče. In narod! — Narod pa, vi gospodje poslanci, z budnim očesom varuje svoja sveta prava; on opazuje vaša dejanja in bode — ko pride čas — tudi sodil. In te sodbe ne bodete veseli.

(*Na Češkem in pri nas.*) Ko je lanskega leta finančni odsek mestnega zbora ljubljanskega predlagal, naj bi se

poslala deželnemu šolskemu svetu prošnja, da se uvede na ljubljanski realki slovenščina za obvezen učni predmet tudi za učenc eneslovenske narodnosti, ugovarjal je temu sedanji vladni urednik Šuklje. Za razlog je navajal, da se po osnovnih državnih zakonih ne more in ne sme nikdo siliti k temu, da bi se učil kacega drugega jezika, da bi tedaj tak sklep bil naravnost proti določbam državnih osnovnih zakonov. — Grof Henrik Clam Martinic ni tako izurjen jurist, kakor gospod Šuklje in — brzkone v svojo škodo in sramoto — ni se pri poslednjem o stvari poučil, kakor bi bilo potrebno. Predlagal je namreč v češkem deželnem zboru, naj se po vseh srednjih šolah na Češkem uvede obvezno poučevanje drugega deželnega jezika za vse učence brez razločka. Predlog se je izročil v posvetovanje in poročilo šolskemu odseku in ker nam ni znano, da bi v njem sedel kak duhovit jurist kakor Šuklje, bode ga prihodnje leto brzkone predlagal v sprejetje. — Tudi znana lex Kvičala se je obravnavala in bila sprejeta. Vsled nje ne bode češkim roditeljem dovoljeno upisavati svojih otrok v nemške šole. Tako se Čehi branijo ponemčevanja; tako se boje nemščine v osnovnih šolah. Pri nas pa je deželni zbor jednoglasno in brez ugovora z narodne strani dovolil 600 goldinarjev za nemški pouk po osnovnih šolah. — Tako je na Češkem in tako pri nas.

(*De gustibus non est disputandum.*) V odgovoru na gospoda Obrese interpelacijo se je spominal gosp. deželni predsednik z navadno svojo ljubeznjivostjo tudi nas. Duševna hrana, kakoršno dobiva slovenski narod v „Slovanu“ in „Slov. Narodu“, ni mu všeč. Prav radi verujemo. Zato je pa on tudi poskrbel za tečnejšo. Treba je pogledati le v njegovo glasilo, katero prihaja vsak dan širom kranjskega globusa iz tiskarne znanega požrtvovalnega narodnjaka Otomarja Bambergarja. Kedo bo dvojil, da je to prav redka, med nami Slovenci doslej še čisto neznana duševna hrana, katera se je perijodično delila prisiljenim in prostovoljnim naročnikom „Ljubljanskega Lista“? Drugo vprašanje pa je, če je ravno tako ugajala njim, kakor gospodu baronu. Pač res: de gustibus . . .

(*Deželnega predsednika Schmidta Zabierowa*) odgovor na interpelacijo poslanca dr. Trauna glede delovanja in obstoja družbe sv. Mohorja nam je vender dal zadostilo. Ne bomo omenjali otročjih insinujacij, s katerimi je namerjal Traun obsipati, in ako bi le bilo možno, tudi škoditi izborni družbi sv. Mohorja; dovolj nam bode, da je deželni predsednik poučil poslanca in njegove somišljenike, kako neopravičeno so napadli društvo, katero je bilo zakonito utemeljeno. Odgovoril je tedaj, da se zdanji društveni zakon ne tiče družbe sv. Mohorja. Ko je namreč leta 1867. nastal zdanji društveni zakon, izdal je koj minister Giskra ukaz, v katerem je določeno, da katoliška društva, katera so že bila, morejo še nadalje delovati. Deželni predsednik je odločno poudarjal, in to je najpomembnejša točka njegovega odgovora, da družba sv. Mohorja ni bila ustanovljena nezakonito, kakor trdi interpellant. Samo to nedostatnost je priznal, da je sam celovski mestni zastop kriv, ki je že od leta 1867. zanemarjal zahtevati od družbe, da bi mu predlagala vsako leto dotični odbor in svoja zborovanja. Zdaj pa se je ukazalo vsem društvom, naj izpolnjujejo to dolžnost. — S tem odgovorom smo povsema zadovoljni. In tako je zopet špekulacija koroških Nemcev splavala po Dravi.

(*Glavni urednik „Slovenskega Gospodarja“*,) gospod dr. Gregorec je dobil zasramovalnih pisem in dopisnic brez števila od škodoželjnih Nemcev in nemčurjev štajarskih. — Kader je zagrizenost nemčurska že tolika, da ne poznaje osebnih dostojnosti, ni nobena beseda graje preostr, s katero bi človek označil to tolpo surovih ljudi, kajti takim ljudem ni se moči poštenemu, za stvar, a ne za osebo se borečemu človeku postavljati v bran v politični borbi z drugim, nego z enakim orožjem. A za ta

posel, za jednako surovo orožje, ni se še pobarbaril narod slovenski.

(*Občni zbor političnega društva „Edinosti“*) bode dne 9. novembra t. l. v Katinari pri Trstu. Na tem zboru bode se razpravljalo o jako važnih točkah, kakor o prošnji do vlade, da se pomnože slovanski tečaji na tržaškem c. kr. gimnaziji; o pritožbi do deželnega zastopa, zakaj tržaški mestni zastop ne dopisuje z okolico v slovenskem jeziku in o predlogu, da se osnuje v Trstu posojilnica in hranilnica.

(*Profesor Curtius*,) slavni pisatelj grške slovnice, ki ga pozna vsak inteligenten Slovenec, praznoval je te dni v Berlinu v družbi svojih častiteljev, prijateljev in učenec sedemdesetletnico svojega rojstva. Ta slavnost bi se sicer imela vršiti 2. septembra t. l., ali Curtiusa ni bilo tisti čas v Berlinu, in tako se je morala slavnost odložiti. O tej slovesni priliki so se mu poklonili dijaki, v Berlinu živeči Grki in grški poslanec Kangabé je v novogrškem jeziku v imenu grškega naroda izrekel presrečno hvalo učenemu Nemcu, ki je ostali svet seznanil z divnimi proizvodi grškega uma. — Slovenci še sicer nimajo preložene njegove slovnice, ali ker nam jo je obljubil g. prof. Šuman, a deželni zbor kranjski že dovolil letos podporo za izdajo te izvrstne knjige, to upamo, da skoro dobodemo slovenskega Curtiusa.

(*Srečke „Narodnega doma“*) začele so naročati nekatere zavedne občine slovenske. — Prav je tako. Nemčurški občinski zastopi so demonstrativno dovoljevali podpore nemškemu „Schulvereinu“; naj jim tedaj slovenske občine pokažejo, da poznajo domovinske svoje dolžnosti. Saj bode „Narodni dom“, ki postane lastnina „Maticе Slovenske“, tudi jako važen zavod za pospeševanje našega slovstva.

(*Slepec govori o barvah.*) Preteklo soboto je Lajbaherica v polemiki s „Slov. Narodom“ omenila zbirke: „Kraljević Marko“ v nemški prelogi od K. Gröberja rekši, da je prelagatelj Gröber v uvodu slikal Kraljevića Marka kot kruteža in pijanca („Wüstling und Säufer“). — Lajbaherica se čudi korenitosti „Slov. Naroda“, da priporoča Slovence zbirko s takim uvodom. Molčali bi, ko bi videli, da je hotela Lajbaherica poučiti koga iz dobrohotnosti, ali ker se vidi, da s svojo pisavo samo rada pika druge, ki pišejo resnico, moramo omeniti, da v Gröberjevem uvodu ni niti jedne besede, katera bi nam predočevala Marka kot pijanca in kruteža. Vidi se tedaj, da Lajbaherica tega uvoda ni nikdar brala, in vendar je pisala o njem. In to je, česar ne odobravamo. Gospod, najprej knjigo v roke, potem pa pišite! Ali saj smo že zdavna vedeli, da nima vladni list nič korenitosti „in slavicus“.

(*Občni nemški „Schulverein“ v Berlinu*) je ravnokar izdal poročilo, iz katerega je jasno, kakšen mu je namen. Jeden glavnih namenov mu je tudi ta, podpirati nemške šole izven Nemčije, torej v tujih deželah. Zato je čisto naravno, da se to zloglasno društvo s posebnim licemerstvom oklepa Avstrije, v kateri si prizadeva zboljšati

naše šole, ne toliko tiste v nemških, ampak one v slovanskih predelih. A drija, torej tisti kraji, kjer živé Slovenci, so temu društvu posebno na srci, kar se tudi vidi iz razprave, natisnene v tem poročilu z naslovom: „Die Lage des Deutschthums an der Adria“. Seveda Adrija mora postati nemška, kajti do Adrije, pel je že Grün, mora razpenjati nemški orel svoje peruti. V omenjenem članku pa na žalost vsem Nemcem trdi pisatelj tega članka, dr. Mupperg, frankobrodski zdravnik, da Nemštvo na Adriji umira! Čudno! kako če umreti to Nemštvo, ko še ne živi! Tudi v Slovincih umira Nemštvo, pravi pisatelj, a temu da so uzrok največ slovanski duhovniki. S frankobrodskim zdravnikom bi se morali Slovenci zato bolj seznaniti, kajti neki njegov spis je bil povod, da se je osnoval „Dunajski nemški Schulverein“. Berolinski „Schulverein“ izjavlja sam očitno, da mu je namen podpirati nemške interese v tujih deželah, in ta namen tudi uspešno dosega. Uzdržuje namreč nemško šolo v Maglaji v Bosni, kateri daje po 100 marek podpore na leto, potem nemški šoli v Belem Gradu in Carjigradu, itd. Mi bi morali vse storiti, samo da bi zahtevali delovanje tega društva, naj bode v Berlinu ali na Dunaji; pogubnega društva naši narodni odgoji, podobnega črvi, ki nam razjeda životne korenine. Torej začnimo misliti, kaj bode treba storiti!

**S Štajarskega**, dne 26. oktobra. [Izvirni dopis.] (Delajmo na združenje Slovencev!) Prav nič ne vem, zakaj se je Slovence polotila taka malomarnost, da je čisto utihnilo vprašanje združenja Slovencev. Kaki oziri bi nas v tem zadrževali? Poglejmo nasprotno, kako upijo češki Nemci po razdruženji! In vendar ima razdvoj Štajarske veliko boljši zmisel, nego razdvoj Češke. Tam stanujo Nemci razkropljeni po dolgi meji; čudno podoba bi imela, ko bi se naredila iz teh kosov jedna dežela! Vrhu tega tudi po takozvanih „nemških“ mestih vse mrgoli čeških delavcev in poslov. Na Štajarskem pa žive Slovenci kompaktno na jugu, in tudi obnebjje, zemlja in nje pridelki ter narodni značaj je vse drugačno, kakor na nemškem Štajarskem. In vendar se predrzne „Tagespost“ na jedni strani odobravati razdvojenje Češke, na drugi strani pa s celim svojim gnevom in srdom preganjati tistega, ki bi kaj zinil o razdvojenji Štajarske.

To nas pa ne sme oplášiti; saj tako vemo, da bode „Tagesposta“ in oni, ki na njo prisezajo, vedno nasprotni vsemu, kar bi moglo zboljšati naše stanje in nam zagotoviti svobodnejši razvoj narodnega našega življenja. Delajmo tedaj ustrajno za narodni program slovenski; zahtevajmo uresničenje njegovo po zborih in shodih, po časopisih in knjigah. Ideja, katera nas je naukuševala toliko let, naj bode tudi sedaj naša zvezda vodnica in izginil bode oni zlokobni separatizem, katerega nam je vlada pod krinko svoje prijaznosti in dobrohotnosti vedela utihotapiti v narodno življenje naše.

### Ostali slovanski svet.

(*Jugoslovska akademija znanosti in umetnosti.*) Dne 25. t. m. je imel zgodovinskojezikoslovni razred sejo, v kateri je njen pravi član N. Nodilo bral svojo razpravo: „Religija Srba i Hrvata (na glavnoj osnovi epskih pjesama). II. del: Momir, Grozda i Mjesec.“

(*Svoboda na Hrvaškem.*) Huđe čase ima zdaj hrvaško novinarstvo. „Pozor“, „Svoboda“, „Bič“ ne smejo čez hrvaško mejo, a doma se konfiskujejo brez usmiljenja. In kakor

se nam zdaj poroča iz Zagreba, izdelal se je že v finančnem odseku predlog, po katerem se bode ustavilo delovanje porotnih sodišč v tiskovnih zadevah za tri dolga leta! To so izjemne določbe, katere jemlje izdajatelj in urednikom listov pravico, zagovarjati se pred porotniki. A to je gotovo prehud udarec v deželni hrvaški, kjer ni potreba izjemnih določeb v tiskovnih zadevah, ker so deželani mirni in ker se niso nikjer pokazale anarhistične

ideje, kakor nedavno na Dunaji, in je torej nove izjeme namen, zaduševati vladi protivno novinarstvo.

(*Petnajst deželnih poslancev hrvaških*) je izključila saborska večina za osem zborovih sej. Ta osoda je zadela same Starčevićance. Starčevićanci so namreč tudi predlagali načrt svoje adrese. Znano je, da Starčevićanci ne priznajo hrvaškoogrške pogodbe in so tudi v tem zmislu izročili saboru svojo adresu. Saborska večina, to je vladna stranka, pa je z dušo uneta za to pogodbo, saj je izjavil plemeniti Gjurković, da še Hrvaška in Slavonija nista bila od 700 let nikdar v tako povoljnem državnopravnem položaji, kakor danes s svojo denašnjo samoupravo. Saborski predsednik Mirko Hrvat je tedaj predlagal, naj se адреса Starčevićeve stranke ne sprejme v pretres, ker ima v sebi veleizdajske ideje. Nato so se zagovarjali Starčevićanci, ali predsednik jim ni dovolil, da bi ugovarjali njegovi izjavi. Ker torej niso mogli priti do besede, zahtevali so, da jim predsednik mora dati besedo. On pa tega ni hotel storiti, zategadelj so Starčevićanci vsakokrat v početku seje prosili besede, in ker se jim ni dala, jeli so upiti in niso dovolili, da bi se prej prebral zapisnik pretekle saborske seje. Vladna stranka je gotovo teh škandalov iskala samo zato, da bi razburila protivno stranko, da bi ta stranka spet kričala in razsajala v zboru, da bi jim predsednik potem imel pravico očitati, da je v takem zboru vsako delovanje brezuspešno. In to se je zgodilo. Predsednik Mirko Hrvat je tedaj predlagal, da se petnajst Starčevićancev izključi za osem sej. Večina je ta predlog odobrila in tako izključila te poslance: Hinkovića, Barčića, Pisačića, Kumičića, Rukavino, Bakarčića, Pavlovića, Valušnika, Radoševića, Folnegovića, Pilepića, Tuškana, Antona Starčevića, Davida Starčevića in Ivandijo. Značajno je za vso stvar, da predsednik ni imel te pravice, kar je tudi sam priznal. Zdaj bo vladna stranka lahko mirnejše sklepala, ker ima v zboru samo še nekaj pristašev stranke prave in neodvisne narodne stranke. Toda kako se tem godi, vidimo iz tega prizora. Ko je Beruta bral izjavo, v kateri je slikal te prizore; in ko je očital večini, „da nima samostalnosti in inicijative“, tako poročajo vladne „Narodne Novine“, odvezel mu je zaradi teh besed predsednik Mirko Hrvat besedo, da ni smel dalje govoriti.

Skoro potem je dr. Mazura v imenu neodvisne narodne stranke izjavil, da trinajst pristašev njegove stranke zapušča sabor, ker zdanji zbor ne more sklepati zakonov, dokler ni polnoštevilen. Tako nima zdaj vladna stranka nobene opozicije, ker se obravnav saborskih ne udeležuje ne neodvisna narodna stranka ne stranka prava.

To so žalostne razmere, ki ne bodo ostale brez nasledkov; vsekakor pa bodo povišale avtoritet obeh opozicij.

Da misli vladna stranka na radikalne pomočke, kako zadušiti vsako opozicijo, priča nam tudi to, da bode večina na predlog Lončaričev poslovnik hrvaškega sabora tako poostrila, da bode svoboda govora celo omejena. Predsednik saborov bode diktator, kateri bode v roki imel vse, samo šibe še ne.

(*Collegium Bohemicum v Rimu.*) Ta duhovniški zavod v avstrijskem zavodu Dell' Anima bode se zdaj odprl mladim Čehom, ki bodo v Rimu dovrševali svoje bogoslovske nauke. Za zdaj se bode sprejelo samo dvanajst gojencev in pouk se je pričel 4. oktobra t. l. Vladika budjejeviški Schönborn je odpotoval v ta namen v Rim k odprtju, katerega sta se udeležila tudi obadva avstrijska poslanca. — Nemški dunajski listi se hudo jezé, da vladajo med Slovani in Rimom tako srčni odnošaji in da je Rim v novejšem času toli prijazen Slovanom, a mi se teh razmer presrečno veselimo.

(*Dne 14. p. m. je ravnokar minilo jedno leto,*) kar je umrl na Dunaji znani urednik lista „Tribüne“. Vaznost tega lista so spoznali vsi Slovani ter so ga krepko podpirali. Ali ko je umrl Skrejšovski, zamrl je koj po njem tudi njegov list, ki je zastopal načela autonomijske stranke slovanske. Potrebo takega, na Dunaji v nemškem jeziku izhajajočega dnevnika, poudarjal je krepko te dni naš pisatelj „—o—“ rekši, da mora na Dunaji biti centralizacija slovanskega časopisja, to je jednega lista, ki bo zagovarjal slovanske težnje v cesarski prestolnici. — Dr. Živný, urednik „Parlamentärja“ je pridejal svojemu listu sliko in životopis Skrejšovskega, ki se dobiva pri njem po 20 krajcarjev. Življenje tega Slovana mora zanimati vsakega Slovana. — Naj o ti priliki še omenimo, da je „Parlamentär“ jedini list, ki zagovarja slovanske interese in narodna njih prava v avstroogrski državi, a o drugih Slovanih izven nje prinaša istinite, netedencijozne vesti. Velja za četrto leta 2 gld. 75 kr.

(*F. A. Golubinski.*) Slovani imajo sploh malo filozofskih pisateljev, kar je res neobičajna prikazen, da narod, ki šteje do 100 milijonov, nima filozofov, dasi ima sicer dosti pesnikov, govornikov, slikarjev in raznih učenjakov. — V Moskvi se zdaj tiskajo filozofska dela bivšega profesorja moskovskega bogoslovnega fakulteta F. A. Golubinskega. Golubinski si je dopisaval z nemškimi filozofi pred 40 leti in je klerikalni in jedini filozof ruski.

## Razne novice.

(*Dober ali drag svet.*) V ostalini slavnega holandskega zdravnika dr. Boerhaava se je nahajal dobro zaviti in zapečaten zaboj z napisom: „Jedine in največje skrivnosti zdravništva.“ O javni dražbi zdravnikove knjižnice je bil ta zaboj prodan za deset tisoč goldinarjev. Ko je kupec ta zaklad doma v največji naglici odpiral, našel je med brezštevilnimi zabojčiči papirčič z besedami: „Imej glavo mrzlo, noge tople in živi redno, tako ne boš potreboval nikdar zdravnikov.“

(*Tudi snubljenje.*) Nekemu jako boječemu snubaču je delalo mnogo preglavice, kako naj bi snubil, ker ni imel sam toliko poguma, da bi stopil pred dekle ter ji osebno razodel svoje želje. Kar se domisli pomoči. Kupil je zaročni prstan, poslal ga v lepem zaboji in priložil papirčič s kratko opomnjo: „Ali se prillega?“ Koj nato je dobil lakonski odgovor: „Izvrstno.“

(*Poroke v Američancih.*) Da so Američanci celo praktičen narod, o tem ni dvojbe. Celó pri porokah, ki stanejo mnogo denarja, znajo si tako pomagati, da se izvoljenca poročita tiho, kje daleč od domovine. To pa se dogaja jako prozajično, brez vsake romantike. Ženin pobegne z nevesto daleč od doma v druge kraje; tu se da poročiti ž njo v kaki mali kapelici. Drugi dan prinesejo novine vest, kaj se je zgodilo, da sta se neki ženin in nevesta proti volji svojih roditeljev poročila. Nato jima roditelji koj telegrafuju, da jima oproščajo blagodušno in da se novi zakonski smejo vrniti domu. Vse to se dogaja v sporazumu z roditelji, ki že vse to vedo, pa samo zato, da ni k poroki potreba nikogar vabiti in da Američancu ostane nekoliko grošev več v žepu.

(*Mrk meseca in babjeverstvo.*) V Carjigradu je med Turki stara navada, kakor sveta tradicija, katera se je

udomila že tudi v nižjih stanovih helenskega in armenskega življa. Turki si namreč tolmače mrk meseca tako, da velikanski medved hoče uničiti nebeško zvezdo. Ako bi se mu to kedaj posrečilo, da bi zmagal v borbi, potem bi izginil mesec, a naša zemlja propala. Da se tedaj ta pošast prestraši, ropotajo Turki z bakrenimi posodami in drugim orodjem in streljajo. O vsakem mrku meseca je v Carjgradu strašansko ropotanje in dostikrat se je tudi velika nesreča zgodila. Ko je bil zadnji mrk, podili so redarstveniki ropotajoče ljudstvo na ulicah. Hoteli so odpraviti to navado, ali je niso mogli.

(*Koliko je žena vredna.*) Neki angleški trgovec je imel zarad svojega posla odpotovati v Hongkong in ker je mislil nekaj časa ostati od doma, vzal je s seboj svojo mlado gospo. Prišedši v Hongkong, trgoval je s Kitajci in je doživel naslednjo prigodbo. Ko ga je obiskal znan kitajski trgovec, pokazal je tega znanca tudi svoji gospe in ga celo nekaj časa pustil samega pri njej, ker je Kitajec govoril angleški, da sta se oba dobro razumela. Ko se je nato vrnil mož, a žena se odstranila, vprašal ga je Kitajec, koliko je vender dal za svojo ženo. Samo dve tisoč funtov, odgovori mu Anglež. Nič več, čudi se Kitajec; jaz vam dam pet tisoč funtov za njo. Ko mu je Anglež jel razlagati, da je ne more dati, odvrne mu Kitajec, torej za sedem tisoč funtov jo bode vender dali. Kitajec mu je potem zagotavljal, da ona ne bode pri njem robinja, da se ji bode dobro godilo. Naposled ko ga

je Anglež vender prepričal, da ni na Angleškem navade, prodajati svoje žene, odjenjal je videč, da je vse pogajanje zastoj. Pozneje je svoji ženi pripovedoval, kaj se je zgodilo, in se je smejal rekši, da vsaj ve zdaj, koliko mu je žena vredna.

(*Ravnokar se javlja iz Pariza.*) da je policija razpodila tolpo dam, ki so kartale. O ti slabi navadi smo že poročali. Policija si prizadeva, odpraviti to navado ter pazljivo zalezuje vse hiše, v katerih misli, da so take dame. V neko hišo je prišel vladni poverjenik ravno o polunoči. Trkal je na vrata, ali dame mu niso hotele odpreti in še le, ko je v „imenu zakona“ odločno zahteval ustopa, odprla so se vrata in poverjenik je stal v salonu, kjer so te dame sedele pri mizi pri bogati pojedini. Poverjenik je preiskaval sobe, ali ni našel v nobeni kart, tako previdno so jih poskrile. Domisli se tudi pogledati v kuhinjo; in tukaj jih je res našel na ognji. To mora veseliti moške, ki imajo take zapravljiške.

(*Koliko gledališč ima Evropa.*) Italija, dežela lepih umetnosti, ima 348 gledališč, torej največ v vsi Evropi. Za njo prihaja na vrsto Francoska s 337, Nemška s 194, Španjska s 160, Angleška s 150, Avstroogrška s 142, Rusija s 44, Belgija s 36, Holandska s 31, Švica s 20, Portugalska s 10, Švedska s 10, Srbija s 6, Turška s 4 in Grška tudi s 4 gledališči.

## Politični razgled.

Ker se je dne 27. t. m. začelo zborovanje avstrijske in ogrske delegacije in sicer kakor smo že bili poročili, takrat v Budimpešti, sklenili so deželni zbori, razven hrvaškega, svojo zborbo. V naslednjem priobčujemo iz njih še nekoliko poberkov.

V češkem, kakor tudi v koroškem deželnem zboru in še v nekaterih drugih, sprejela se je rezolucija na vlado, da bi državne in podržavljene železnice morale plačevati deželne in občinske priklade, kakor bode tudi južna železnica na Kranjskem, oziroma v Ljubljani vsled postave o šolski prikladi k temu prisiljena.

V češkem deželnem zboru se je razven tega predlagalo, da se odpravi šolnina in se je dotični predlog izročil deželnemu odboru, da preskrbi do prihodnjega zborovanja o tej stvari še nekatere statistične podatke. Znanemu Herbstovemu predlogu na ločenje nemških okrajev od čeških, ki v deželnem zboru ni obveljal, prizadevajo si „zatirani“ Nemci na Češkem zunaj deželnega zbora, mej ljudstvom dobiti potrebne podpore ter silijo svoje volilce k prošnjam za izločenje iz dosedanjih čeških sodnih okrajev. — Koroškim Velenemcem ne ugaja sedanji poslovni red deželnega zbora, ker so naložili deželnemu odboru, da izdelava načrt, kakó bi se prremenil in zboljšal, menda poostril za nadležne — slovenske poslance, ka-li?

Tržaški deželni zbor je tudi hotel prremeniti volilni red za mesto, ali na predlog poslanca Luzzatta se je dotični načrt zavrgel ter se naročilo deželnemu odboru, da predloži v prihodnji zborbi nov načrt te volilne reforme, tudi menda v obrambo zatiranega Italijanstva?

Gorenjeavstrijski deželni zbor je sprejel v letošnji zborbi zakon, s katerim se ljudske šole podrejajo zopet cerkvenemu nadzorstvu. Liberalna stranka je ropotala zoper ta zakon, češ, mračni časi konkordata so zopet tu.

O hrvaškem deželnem saboru smo poročali že na drugem mestu. Koli neznosen absolutizem vlada zdaj v Zagrebu, dokazuje, razven drugih nasilstev tudi to, da je zagrebški kardinal nadvladika Mihailović zaukazal dvema poslancema, ki sta duhovnika, da se imata takoj vrniti na svoji župniji, češ, da se ne bosta mogla udeleževati sej in to za to, ker sta pristaša stranke prava.

Avstrijska delegacija je izvolila jednoglasno Smolko za predsednika. Prvotno so baje namerjali voliti grofa Coroninija, ker se je Smolka branil prevzeti predsedništvo zarad smrti svoje hčere; ali da se je to zaprečilo, odložil je grof Coronini svoj delegacijski mandat.

Pri vsprejemu delegacij, rekel je cesar odgovarjajoč predsednikovemu nagovoru: Lansko leto izrečeno upanje, da se ohranijo blaginje mirú, se je, kakor se vidi, tudi izpolnilo. Tudi nadalje se smemo zanašati na dobo mirú. Odnosaji z vsemi evropskimi državami, zlasti s sosednimi, so najprijaznejši.

Poslednji shod z ruskim carjem in nemškim cesarjem dal je cesarju ne le zaželjeno priliko, da ponovi srčne razmere s carsko hišo rusko, temveč priča ob jednem, da so vsi trije vladarji in njih vlade v tem popolnoma soglasni, da se za blagor narodov toli potrebna podstava: mir, ohrani in zagotovi.



# Priloga „SLOVANU“, štev. 46.

II. del.

Vsebina: Svatopluk Čech. — Narodni dom. — Sloveanka ideja. — Pogled po slovanskem svetu. — Razne novice. — Politični razgled. — Ilustracija: Svatopluk Čech.



Svatopluk Čech.

## Svatopluk Čech.

Češko slovstvo napreduje tako čudovito hitro, razvija se vsestranski tako uspešno in korenito, kakor da bi češki narod hotel v nekoliko letih doseči vse ono, kar so drugim narodom stvarjali veleumi cela stoletja. In res, ako znanec modernih slovstev primerja z njimi v kratki dobi tridesetih let razcevalo slovstvo češko, priznati bode moral, da se marljivi in ustrajni narod ob Labi, Vltavi, Moravi in Vagi v marsikaterih stvareh glede mladega slovstva svojega more meriti z narodi, katerim je srečni politični njihov položaj omogočeval mirno slovstveno delovanje že stoletja pred njim. Lepo slovstvo in znanosti se razvijajo v Čehih jednako uspešno, in prav nič ne pretiravamo, ako rečemo, da imajo oni sedaj mej vsemi narodi avstrijskimi najbogatejše in najlepše slovstvo. Tem večje priznavanje in občudovanje smo dolžni češkemu narodu, ako pomislimo, da si je celo obsežno slovstvo svoje ustvaril „inter arma“. Saj je pač splošno znano, kake hude boje je imel za priznanje naravnih narodnostnih svojih pravic in za veljavo svojega jezika. In ti boji do današnjega dne niso še končani; vendar pa se kljub temu razvijajo v narodu umetnosti in razcveta slovstvo tako, da more to ne le vsacega Čeha, temveč vsacega Slovana sploh naudajati s ponosom. — Posebno na visoki verhunec se je povzdignilo pesništvo češko. Ono je sedaj v oni dobi svojega sjaja, ko je bilo nemško za Götheja in Schillerja; v obdobjih slovstvih vseh narodov pa bi mu zastonj iskali vrstnika.

In mojster pesnikov čeških je Svato pluk Čech. S svetim strahom in spoštovanjem se ozirajo k njemu vsi mladi literati češki. On jim je učenik, svetovalec, mojster in nedosežen uzor. S pravim žarečim naukušanjem, katero more umeti le oni, kdor je bral v čistem ognju rodoljubja in domovinske ljubezni plameneče verze njegove, izgovarja vsak omikan Čeh ime Svato pluka Čeha. On mu ni navaden pesnik; on mu je poslanec božji, katerega so napovedovali pesniki proroki že v začetku tekočega stoletja. On ima v hudih političnih bojih obvarovati svojemu narodu najdražji zaklad božje poezije; on ga ima skozi rudeče morje plemenske zavisti pripeljati v obljubljeno deželo narodnega miru, po kateri se bosta, kakor maleko im med, cedila neusahljiva potoka poezije in umetnosti. — Svato pluku Čechu je še le osem

in trideset let. Porodil se je 21. februarja 1846. leta v Ostředku pri Benešovem blizo Prage. Gimnazij in pravoslovne nauke je dovršil v Pragi, kjer živi tudi sedaj in izvršuje poleg slovstvenega svojega delovanja tudi juridično prakso. Kot oboževalca Puškina in Lermontova ga je gnala pesniška duša njegova na one kraje, iz katerih so priklile najlepše cvetke puškinkolermontovske poezije. Zato je leta 1874. prepotoval Rusijo ter se posebno dolgo mudil na krimskem poluotoku pod sladko smehljajočim se južnim podnebjem in na Kavkazu, katerega divja scenerija je naredila mogočen in trajen utis na mlado, prirodni krasoti in poeziji tako do vzetno dušo njegovo. Potovanje po Rusiji je bilo sploh jako imenitno zanj; videč velikost in sjaj ruske države ter splošni napredek ruskega naroda, zagorelo je njegovo srce še z večjo ljubeznijo do Slovanstva. To pa je odločilo ves značaj njegove poezije, kateri se iz vsake vrstice pozna, da je priklila na slovanskih tleh. Po daljšem mirnem, tihem in plodovitem delovanju je krenil leta 1882. zopet na pot in je obiskal Dansko in Nemčijo.

Prvi pesniški sad Svato pluka Čeha je prišel na svetlo po raznih leposlovnih listih. Bile so to razkošne idile „Ve stinu lípy“ (v senci lipe), katere so potem izšle skupno v „Zbirce veršovaných prací“. Na to so se drugo za drugim pojavljala večja pesniška dela, katera so vzbujala splošno začudenje in naukušanje. Bila so to pojemata: „snové“ (sanje), „Adamité“, „Europa“, „Čerkes“, „Slavia“, „Dagmar“ „Lešetinský kovář“ in prekrasni narodni epos „Václav z Michalovic“. Vse poezije Čehove se odlikujejo z izredno nežnostjo, lepim, gladkim in lahko umljivim jezikom ter s prekrasno dikcijo.

Poleg pesniških svojih del je spisal Svato pluk Čech tudi več prekrasnih pripovedek v prozi, katere so doslej izšle v štirih zvezkih pod naslovom: „Povídky, arabesky a humoresky“, in ravnokar je izdal večji roman pod naslovom „Kandidat nesmrtnosti“.

To je v resnici blagoslovljeno delovanje ljubljenca Modric, katerega naj bi Bog ohranil na slavo češkega naroda in vsega Slovanstva še mnogo let. — 11

## Narodni dom.

Čas, v katerem živimo, more se označiti za dobo splošnega in hitrega napredka. Boj za vsakdanje življenje sili posamičnika, da razvije vse svoje talente. Le oni, ki je po lastnem prizadevanju prišel do neke stopinje dovršenosti; oni, pri katerem se poleg dobre volje, pogumnosti in izkušenj nahaja tudi potrebna samozavest, mogel bode brez nevarnosti krmiti svoj čoln po burnih valovih življenja in prispeti konečno v varno pristanišče zadovoljnosti in splošnega spoštovanja.

Jednako je tudi pri narodih. Razložek je le ta, da je pri njih boj za obstoj še veliko silnejši; tekmovanje za prvenstvo veliko intenzivnejše. Narod, kateri bi zaradi svoje malomarnosti ali malodušnosti opustil udeleževati se kulturne borbe ali boja za prosep svoje blaginje, podpisal je s tem že sam svojo smrtno obsodbo. Prej ali slej bi izginil brez sledu v ostalih pogumnejših in hrabrejših plemenih ter tako s številom svojim in z duševnimi svojimi zmoglostimi pomagal množiti njihovo slavo.

Ako se ozremo okoli sebe, vidimo tudi res povsod živo delovanje. Veliki in mali, bogati in ubožni narodi si prizadevajo napredovati gmotno in duševno. Drug pokušavajo drugega prehiteti in ko se pri velikih narodih bije večer boj za svetovno veljavo in nadvlado, prizadevajo si manjši, ki imajo obilico duševnega, a nedostatek gmotnega kapitala, dokazati svetu, kaka duševna sila jim je lastna; dokazati mu, da v tem oziru nečejo zaostajati za gmotno najbogatejšimi narodi sveta.

Med te smemo prištevati tudi naš narod slovenski. Neznaten po številu in ubog v gmotnem oziru, spustil se je vendar s samozavestjo in naudušenjem v areno političnih bojov in prosvetnega tekmovanja. Vse, kar ima ubogi, ljubljani narod naš; vse to si je pridobil z lastno svojo marljivostjo. Še celo za pravice, katere so mu bile postavno zagotovljene, moral je biti hude boje. Pri vsem njegovem poslovanju ga je nauduševala le jedna ideja — ideja Slovanstva in le ta mu je ucepljala tudi ponos in trdno upanje v uspeh.

In če se ozremo v preteklost; če pogledamo le kratkih pet in dvajset let nazaj; videli bomo, kaka čuda je delala ta ideja. Vrste inteligencije naše so se pomnožile; množili so se pa tudi od leta do leta bojevniki za sveta naša prava. Slovstvo naše, takrat in pozneje še tako neznatno, da si je drznil pokojni Anastazij Grün očitati nam, da lahko celo odnese pod pazduho, pomnožilo se je prav veselo in na vrtu njegovem nam je vzrasla v Simonu Gregorčiči cvetka, kakeršne bi zastoj iskali po gredicah obdobjnega nemškega pesništva. Narod naš je v omiki tako napredoval, da moremo s ponosom kazati nanj; s ponosom zato, ker nam k temu ni pripomogla ni vlada, ni plemstvo. Tudi domača umetnost se je začela že razvijati in opravičeno upanje imamo, da se bomo tudi v tem oziru mogli v primeri z našim neznatnim številom, v primeri z žalostnimi našimi gmotnimi okoliščinami, kmalu primerjati drugim naprednim narodom.

Jedno pa je, česar pogrešamo; jedno, na kar pač smemo in moramo sedaj že misliti. Mi nimamo tujcem, pred katerimi hočemo veljati za napreden in prosvetljen narod, pokazati nikakršnega vidnega znamenja svoje prosvetljenosti. Drugi narodi si zidajo gledišča, muzeje, akademije, vseučilišča; — mi Slovenci pa se doslej še ne moremo ponášati z nobenim podobnim zavodom. Pač je res, da je drugim lažje, ker jih podpirajo države in dežele, in da je pri nas velika ovira v tem, ker ne moremo pričakovati pomoči ne od prve, ne od poslednjih. Od poslednjih posebno še zategadelj ne, ker je narod naš v večini njih potisnen v manjšino in ker deželni zastopi teh dežel ravno delujejo na razcepljenje našega naroda in oslabljenje njegove veljave.

Vendar nas pa to ne sme oplašiti. Veliko smo že storili; veliko težav premagali; mnogo zaprek našega razvoja odstranili. Ni tedaj dvojbe, da tudi v tem oziru lahko brez tuje pomoči z resno voljo, splošnim navdušenjem in plemenito požrtvovalnostjo pokažemo svetu, da smo važen faktor v družini narodov in da se trdno zanašamo na srečno in prijazno nam bodočnost. Leta 1893. bode petdeset let, odkar je dr. Janez Bleiweis začel iz-

dajati svoje „Novice“. To leto bomo tedaj slavili petdesetletnico duševnega svojega preporoda. In vprašamo: kedo med Slovenci bi ne hotel, da se znamenita ta slavnost izvrši čim sjajnejše? Kdo ne bi želel, da bi trajen spomenik pričal poznim rodovom o njej; da bi budil v srcih njihovih hvaležnost do moža, ki je bil prouzročitelj in začetnik duševnega preporoda našega ter jih unemal za ustrajno narodno delovanje? In gotovo, lepšega, prikladnejšega spomenika ne mogli bi odkriti slovenskemu svetu v dan slavnosti, nego če delamo vsi in z vsemi svojimi močmi za to, da se v prvostolnici naši odpre „Narodni dom“.

Znamenit je namen „Narodnega doma“. On ima pod svojo streho sprejemati vsa prosveti in omiki služeča narodna društva ljubljanska; v njem se ima po mislih osnovatelj založiti naša narodna galerija slik in muzej, v katerem bi našli prostora z narodnim našim življenjem ozko zvezani in nanj upliv vršeči predmeti; v njem se ima negovati slovenska glasbena in slikarska umetnost; v njem izpodbujati slovstveno delovanje. On ima biti ob enem velika narodna ustanova; kajti postati ima lastnina prvega našega slovstvenega zavoda „Slovenske Matice“, katera bode polovico izdatnih njegovih dohodkov porabljala vsako leto za slovstvene namene; drugo polovico pa za podpiranje narodnih umetnikov, pisateljev in nadobudnih dijakov. Iz tega se vidi, koliko ima narod naš pričakovati od tega zavoda za pospeševanje svojega razvoja in za varstvo individualnega svojega narodnega življenja.

Pri tem pa je treba tudi pomisliti, kak moralen uspeh dosežemo s postavljanjem „Narodnega doma“. V vsakem Slovenci bode on gotovo budil narodni ponos; v tujcih pa spoštovanje do nas. In kdor nas bode spoštoval, ne bode nas mogel več zaničevalno sovražiti.

Recimo tedaj vsi, naj smo katerega stanu koli in naj si smo semtertje v tem ali onem mnenji navzkriž; recimo vsi, ki čutimo v svojih srcih pravo, iskreno ljubezen do ubogega, doslej zaničevanega in zatiranega naroda našega; vsi, ki se s ponosom prištevamo veliki rodbini slovanski; recimo vsi: leta 1893. mora stati „Narodni dom“. Zato pa tudi delajmo ustrajno, da to dosežemo. Nobena prilika naj se nikdar in nikjer ne opusti, da se ne bi spominali „Narodnega doma“. Posebno letos, ko nas ne ločita popolnoma niti dva kratka meseca od zrehanja velike efektne loterije, katero je odbor društva „Narodni dom“ priredil na korist stavbenemu fondu, naj izpolni vsakdo svojo domovinsko dolžnost. Toda ne le posamičniki, tudi društva in občine morajo si je biti v svesti. Lepo primero je dala v tem oziru bela naša Ljubljana, katere mestni zastop je poleg drugega že prej obljubljenega izdatnega doneska za stavbo „Narodnega doma“ kupil po jednoglasnem sklepu 300 sreček imenovane loterije. Naj jo v tem v primeri k svojim sredstvom posnemajo vse ostale občine slovenske. Če se to zgodi in če tudi posamični domoljubi širom naše domovine storé svojo dolžnost, dosegli bomo to, kar smo prej poudarjali, in leta 1893. odprl si bode v dan slavnosti petdesetletnice duševnega svojega preporoda „Narodni dom“ — probujeni narod. β.

## Slovanska ideja.

## II.

Nam, kateri pazljivo opazujemo iz dalje jugoslovansko gibanje; — iz dalje, rekli smo nalašč, ker smo politično, državno sicer združeni, ali ne geografski zastavljeni in ne etnografski ločeni od narodov jugoslovanskih, h katerim se prištevamo; — nam mora tedaj važno biti vsako gibanje, bodisi politično ali literarno, kajti Jugoslovani so tisti narod na balkanskem poluotoku, brez katerega se ne bode moglo nikdar rešiti vzhodno vprašanje. Ali mi se ne bomo danes ozirali v svojih razmišljanjih na težnje vseh Jugoslovancev, kajti hočemo imeti pred očmi samo Slovane v Avstriji, a ne tistih zunaj nje. Pojasniti si tedaj hočemo samo težnje Hrvatov, nekoliko pa tudi Srbov v Avstriji; raztolmačiti si hočemo državnopravno zvezo med Hrvaško in Ogrsko, da bi videli, kakšna je podstava tej zvezi.

Kadar si bomo natančneje ogledali „ustavnost“, to je „nagodbo“, katera veže Hrvaško z Ogrsko, takrat bomo tudi zvedeli, zakaj je vedno toliko prepira zaradi te „nagodbe“, zakaj jo vedno prenašajo, preosnavljajo in zakaj je zaradi nje toliko prepira med Hrvati in Madžarji; takrat bomo tudi zvedeli, da ta prepir, da ta boj ni nič drugega, nego boj za narodnostno hegemonijo, boj za prvenstvo madžarsčine v vseh pokrajinah, podložnih kroni sv. Števana. Iz tega bomo tudi videli, kakšni so Slovani Hrvati in koliko tal si je že slovanska ideja pridobila v Hrvatih.

Hrvaško veže z Ogrsko zdanja „nagodba“. Nekdaj je bilo sicer drugače, na primer v dvanajstem veku, ko je bila med omenjenima državama naravna zveza. Naravna zveza je bila, ko sta se oba naroda združila v boji zoper zunanega sovražnika; naravno je bilo prizadevanje Avstrije, ohraniti si oba naroda, Hrvate in Madžarje. Naravna zveza je tedaj spajala naroda toli različna po jeziku in tradicijah; naroda, ki sta zaradi tega imela vsak svoje interese, da je še čudo, da sta se združila v stiski. Med njima in Avstrijo so bili že nekdanji taki naravni odnosi, da je Turopoljec imel cesarja za svojega brata. Pozneje so se ti odnosi menjali in mi bomo najvažnejše zgodovinske momente poudarili. Po „nagodbi“ je zagotovljena Hrvaški samouprava v notranjih zadevah ravno tako, kakor Madžarjem v njihovih notranjih zadevah. Opazovalcu ustavnega življenja ni moglo izginiti izpred oči, da so danes Madžarji gospodarji, kateri sami sebi postavljajo na glavo krono svetega Števana; to je, oni so gospodarji, ki si prisvajajo oblast nad vsemi pokrajinami. Kakor pri nas nemška, tako je na drugi strani državna ideja madžarska, ki se bojuje za državno prvenstvo. Ta ideja priznaje ravnopravnost samo na pismu, a v praksi pa si podreja vse druge narodnosti.

Ni tedaj čuda, da se Hrvati protive tem zgolj madžarskim težnjam? Ali je čudo, da so v tem položaju še za časa spoznali nevarnost, v katero so jim vrgli Madžarji ves ustav, zagotovljen v nagodbi? Vender tega celo nevarnega položaja ne priznajo danes vse stranke hrvaškega sabora. „Vladna stranka“ namreč upije, da se

še Hrvatom od sedem stotin let ni tako dobro godilo, kakor danes; samo „neodvisna narodna stranka“ in „stranka prava“, kateri zastopata obe manjšino v saboru, trdita, da po nagodbi madžarska državna ideja nima obstoja in da se mora državnopravnim odnosajem dati podstava v zajednici. Obe stranki, to je manjšina ali opozicija, sta tem bolj odjek narodnega čustva hrvaškega; čustva pravimo, ki ga nosi vsak Hrvat v svojem srci. Ako ne jemljemo v poštev obeh parlamentov, smemo trditi, da si danes stojita nasproti dva naroda, Hrvati in Madžarji, ki že več stotin let živita v skupni državni zvezi; dva naroda, ki se borita za prvenstvo v ti zajednici; vsak za svojo narodnostno idejo se potezata; vsak ima svojim težnjam drugo izhodišče: Madžarji madžarsko državno idejo, a Hrvati slovansko državno idejo, tedaj ne specijalno hrvaško. To dvoje načel bode danes ali jutri trčilo drugo ob drugo, in kaj se bode iz tega zgodilo, tega ne more prorokovati niti najbistroumejši politik.

Kdo iz nas ne ve, da se vse pokrajine krone sv. Števana imenuje danes „magyarorszag“? To je beseda, da to je evangelij madžarskih politikov, ki ga glasé križem sveta in v katerem je izražena vsa njihova težnja. Danes se govori na Ogrskem samo o jedni jedinstveni državi madžarski, o magyarorszagu, in to je, zoper kar povzdiguje svoj glas ves narod hrvaški. In kako tudi ne bi, saj ta nauk razglašá v Ogrih njih zgodovinar Pesty; saj se ta nauk uči po vseh šolah na Ogrskem! In vse to nas poučuje o tem, da Ogri nečejo zajednice s Hrvati; to govori za jedinstveno državo madžarsko, katere pa nočejo Hrvati nikakor, ker taka državna zveza nima podstave v zdanjem ustavu, ker bi to bilo zoper „nagodbo“! Pa koliko je Ogrom do te „nagodbe“, vidi se iz tega, da se n. pr. v vseh zajedniških uradih na Hrvaškem rabi zgolj madžarski jezik samo zato, da se okrepeča madžarska državna ideja, a narod hrvaški denaturalizuje. Tako se žali in ruši hrvaško narodno pravo v svojem temelji, kajti takim odnosajem mora biti naravni nasledek, da Hrvaški v taki državni zajednici ni zagotovljen njen gmotni obstoj. Že pokojni vladika Luka Petrović je prorokoval Hrvatom, da, če si bodo Madžarji izvojevali jedinstveno državo, bode v njej nehala politična individualnost hrvaškega naroda. In ravno to so nagibi, to so uzroki, zaradi katerih se hrvaška opozicija upira v v saboru oživotvorjenju jedinstvene države. Mislimo, da ima to načelo dosti zmisla in da je vredno, da se Hrvati potezajo za toli dragi zaklad, kakor je narodnost, in zato tudi smelo trdimo, če stranka s takim načelom nima bodočnosti, potem je tudi nima narod hrvaški, nima je hrvaški jezik. In ravno zato zahteva saborska opozicija, da hoče imeti zajednico z Madžarji, ne pa jedinstvene države madžarske, ki nima nikakeršnega obstojnega prava vsled sedanje zveze.

Nesreča je za to zajednico, da vsi Madžarji mislijo, da bode njih država samo takrat srečna, ako Hrvaška z zemljevidov izgine, a namesto nje sam pravi, s papriko

posipan magyarorszag postane. Za našo in za ono državno polovico veljajo besede deželnega namestnika barona Krausa, da se pri nas narodna hegemonija niti pomisliti ne da in da je ravnopravnost med narodi jedina podstava mirnemu razvijanju in jedino zagotovilo, ki čuva narodom njihovo najdražjo duševno last: jezik. Zato se tudi Hrvati bore za ravnopravnost. Ali samo njih mal del, kajti saborska večina, ki odločuje zdaj usodo hrvaškega naroda, klanja se madžarski jedinstveni ideji, ker odobrava vse, kakor koli in kadar koli Madžarji rušijo ustavnost. Dasi so namreč spoznali vsi Hrvati, da so Madžarji teptali hrvaški ustav, razpodivši saborske poslance in postavivši jim namesto zaustavljenega ustava kraljevskega poverjenika; vender noče večina ničesar storiti, da bi se dalo zadostilo žaljenemu hrvaškemu ustavu. Opozicija pa dobro ve, kam meri madžarska centralizacija, politična in gospodarstvena, in zato je tudi celo naravno, da pobija nasprotnika z enakimi težnjami; zato je tudi celo naravno, da samo ta opozicija čuva hrvaško idejo, za katere ohranitev se naslanja na Slovanstvo kot na jedino sorodno si moč, od katere pričakuje sočustva, podpore in združljive težnje.

In kaj hoče ta opozicija? Kaj neodvisna narodna stranka? Kaj stranka prava? Ta stranka prava, ki v saboru ropota in kriči in psuje večino, ne glede na parlamentne oblike dostojnosti in ne pomislivši, da je celo predsednik angleškega parlamenta zavrnil nekega govornika, ki mu ni govoril dosti dostojno, naj ne misli, da je v hrvaškem parlamentu. Kaj tedaj hoče ta opozicija, ki se vedno hvali, da govori v imenu naroda, videli smo jasno za adresne razprave v zadnji zborbi. Kakor svetla luč, ki prežene vso temo, razjasnila nam je ta razprava program vse opozicije. Pojasnila nam je slovansko idejo, kako si jo ona misli in kako se pripravlja na bodoče dogodke na balkansken poluotoku. Zato smo tudi mi dolžni, da to stvarno raztolmačimo bialcem svojim, saj se vsi zanimajo za delovanje in gibanje „hrvaških sedov“.

Vsako jugoslovansko pleme je preslabo, da bi moglo samo izvesti kak program, zato je čisto naravno, da je njih zveza in medsebojno podpiranje potrebno. Ko bi Slovani ne imeli zaveznikov; ko bi na primer tu

Slovenci, a tam Hrvati bili osamljeni, teptali bi jih sovražniki še brezozirnejše. Ali to jih še straši, ker vedo, da imajo ti Slovani bratov, kot listja in trave na zemlji, kot peska v morji; da ti bratje bi se mogli kdaj maščevati. Zato je dr. Mazzura, govornik neodvisne stranke, dal hrvaškim za Pešto izvoljenim delegatom te le nauke na pot. „Kader govorite o Hrvaški“, rekel jim je, „ne zabite, da Hrvaška ni osamljena na tem poluotoku, ampak ima na milijone slovanskih bratov; in kader bi nas hoteli uničiti, povzdignili bi tudi ti bratje svoj glas. Naša zemlja je obkrožena od vseh strani s strujo, katera vodi k rešenju vzhodnega vprašanja, in tudi mi v to vprašanje znamenito zasekujemo. Na temelji one životne moči, katero čuti narod v sebi in kot ud velike slovanske rodbine, položil sem jaz in moji pristaši adresu na mizo slavvnega sabora. Ne sprejmete li je, gospoda, zdaj, prišel bo čas, ko vam bode samim žal, da je niste sprejeli. Zvolivši poslance na zajedniški zbor, vi ste gospoda, potisnili v roke Ogrske orožje, s katerim bi se mogli sami uspešno braniti. Jaz vam samo želim, da idoč preko Drave zatisnete oči pred tamkaj postavljenim kipom Hrvaške, in bodite prepričani, da vas tje ne spremlja ljubezen ne hrvaškega ne srbskega naroda.“ Vi ne čutite, kakor narod hrvaški, vam niso drage njegove svetinje; narod si hoče obvarovati politično individualnost svojo, in zato ga nič ne vabi v magyarorszag, kjer ni prostora zanj; on hoče samo zajednico, kajti samo v zajednici se more razvijati duševno in gmotno. Niti madžarska literatura, niti madžarska kultura ni dala Hrvatom ničesar (pač pa je bilo narobe), da bi bilo med obema narodoma vsaj kako duševno sorodstvo, vsaj kaka duševna zveza. Vodilne misli in vsi motivi so si čisto različni. In kaki so motivi, kake ideje, katerim ima hrvaški narod zahvaliti ves svoj duševni razvoj, vso svojo duševno veličino? Ideja Slovanstva je preporodila ves narod hrvaški. Ta ideja ga je tako globoko prešinila, da vsi njegovi umni proizvodi morejo imeti zmisla samo tedaj, ako so s to idejo nadahneni. In ako so Hrvati ž njo nadahneni, srečujejo se z Ogrsko, katera je slovanski ideji najodločnejša protivnica.

Jugovič.

(Dalje prihodnjič.)

## Pogled po slovanskem svetu.

### Slovenske dežele.

(Zopetna konfiskacija.) 45. številko nam je zopet zaseglo c. kr. državno pravdnštvo zaradi kratke notice „Vlada in slovenski državni poslanci“. Mi smo takoj uložili prošnjo za dovolitev drugega natisa; a kakor zadnjič, odbilo nam jo je tudi sedaj c. kr. deželno predsedništvo. Iz tega je razvidno, kako hudi časi so prišli nad nas; zato prosimo gospode naročnike, naj blagovolijo potrpeti. Da jih odškodujemo za poslednji dve zaseženi številki, izdali smo denašnjo na treh celih polah.

(Obsodba urednika Šukljeja.) Pošteni slovenski narod je vreden boljše duševne hrane“, tako se je glasila pred nedavnim časom iz ust velikega gospoda obsodba našega lista in „Slov. Naroda“. Ni se sicer povedalo, kje

da lahko dobi ono boljšo hrano, a če se pomisli, da se je nekoliko dni pred tem čula iz istih ust pohvala slovenskega uradnega lista, ki ga tako „spretno“ ureduje profesor in partibus gospod Šuklje, tedaj se ne bodemo varali, ako predpostavljamo, da omenjeni veliki gospod želi slovenskemu narodu take duševne hrane, kakeršna se nahaja v predelih tega lista. In kaka je ta duševna hrana, o tem le jeden vzgled. — Pred nekaterimi tedni je urednik Šuklje v polemiki z nami prav po svojem načinu padel po lastniku „Slovanovem“ — katerega je, mimogrede bodi rečeno, lansko leto še v javni seji mestnega zbora imenoval svojega prijatelja — ter je z ozirom nanj in naše sotrudnike na konci svojega polemičnega članka

navel izrek Friderika II.: „Sieht er, mit einem solchen Gesindel muss man sich herumschlagen“! Taka slovenskemu narodu ponujena duševna hrana ni nam bila po godu, zato smo s „Slovanovim“ lastnikom g. Hribarjem uložili proti vročekrvnemu gospodu uredniku tožbo zaradi žaljenja časti. Dne 30. oktobra t. l. je bila obravnava pri tukajšnjem c. kr. mestnem delegovanem sodišči in gospod urednik Šuklje je bil obsojen v 10 gld. globe in povrnitev tožbenih stroškov. — Ne bomo o tej stvari več govorili, ker se nam gnjusi razmotravati pred svetom take dogodke; le toliko naj omenimo, da se je gospod Šuklje pred sodiščem zopet skliceval na to, da visokoblagородni gospod deželni predsednik odobrava vse, kar on piše v „Ljubljanskem Listu“. Ali vé gospod Šuklje, kaj je s tem izrekel?

(*Ostro obsodbo o „Ljubljanskem Listu“*) je izrekel primorski rodoljub v pismu, ki smo ga te dni prejeli. On piše: „Mi tu „Ljubljanskega Lista“ ne poznamo drugače, kot iz opomb, katere beremo o njem v „Slov. Narodu“ in Vašem cenjenem listu. Bolje znan nam je pa njega urednik po svojem ravnanju v kranjskem deželnem zboru in če je hrvaški pregovor:

„Kakvo drvo, takav klin,  
Kakav otac, takav sin.“

resničen, tedaj smo si mogli o gospoda Šukljeja duševnem detetu napraviti vendar le pravi pojem. Ta pojem pa slovenskemu glasilu kranjske deželne vlade ni ugoden in le škoda se nam zdi, da se ostalo slovensko časnikarstvo toliko peča s tem malo razširjenim in gotovo tudi malo upljivim listom. Škoda prostora, ki ga jemlje polemika s takim nespokorljivim narodnim grešnikom, kakor je profesor Šuklje!“ Priobčujemo ta pasus zato, da naši novopečeni kranjski Slovenci spoznajo, kako o njihovem početju sodijo rodoljubi za kranjskimi mejami.

(*„Stolz lieb' ich den Spanier!“*) Te besede velikega nemškega pesnika so nam prišle nehote v spomin, ko smo v sobotni številki slovenskega uradnega lista brali poročilo o obsodbi njegovega urednika Šukljeja. Prav iz višave pogleduje preučeni gospod profesor na nas duševne plebejce in s srcem, polnim zaničevanja do nas, ki ne nahajamo milosti pred njegovim obličjem, pravi, da nismo vredni, da bi on kedaj zahteval od nas zadoščenja pred sodiščem. Seveda tega ne pristavi, da niti mi niti kak drug slovenski list ni ga sposoben posnemati, kar se tiče velike bravure njegove pri psovanju in da zato ne najde v našem listu nikakega povoda sodnijskemu preganjanju. Pa čemu tudi take lapalije! Gospod urednik stoji na uzvišenem, nam navadnim ljudem nedosežnem stališču, in od tod njegov ponos. Privoščimo mu ga prav iz srca.

(*Izobraževališče*). Pretekli terek je bilo novo, krasno poslopje izročeno svojemu namenu. V tem poslopju se bodo namreč odgojali naši učitelji in učiteljice za svoj uzvišen poklic. In nas veseli, da ima Ljubljana, da ima dežela tako poslopje, tak zavod, v katerem bo prejšnji slej gospodovala slovenščina. Dà, bode gospodovala, kajti zdaj še ni dospela do tega gospostva. Poglejmo samo v izobraževališče; vsi napisani so z gol nemški, torej že unanost ima popolnoma nemško lice, kakor da tukaj ne bi bilo nobenega Slovenca. Zato ponižno vprašamo vse, kateri so za to odgovorni, ali sme to biti in ali to učiteljske ni postavljeno slovenskemu narodu? Ali kaj bi o tem še govorili! Kar se tiče notranje uredbe, tudi ne ustreza svojemu namenu naše učiteljske. Tako se n. pr. predava prirodoslovje pripravnikom v slovenskem jeziku, pripravnicam pa v nemškem jeziku! In zakaj? Zato, ker gosp. prof. Linhart ne zna slovenski, da bi mogel predavati v slovenskem jeziku, ker on mora biti v Ljubljani kot največji sovražnik našemu narodu in ker sicer ne bi bilo zanj mesta na izobraževališči, ako bi se tudi pripravnice poučevale v slovenskem jeziku, zato se mora samo njemu na ljubo ohraniti nemško predavanje.

Vidi se tedaj jasno, da se pri nas še vedno gleda na politično mišljenje dotičnih oseb, ne pa na dejanske potrebe našega naroda! In tako pozdravljamo novo izobraževališče želeč mu, da bi skoro tudi to krivdo preživel; to krivdo, da je najstrastnejšemu agitatorju nemškega „Schulvereina“ izročena v odgojo slovenska mladina.

(*Nemška spravljalivost*) je blago, katero so pri nas spravili na politični trg nekateri elastični gospodje in kateri delajo reklamo v pismenem svojem razodetju — tudi „Ljubljanski List“ zvanem — nad črto in pod njo; v dopisih in med raznimi novicami. Mi smo to blago od nekdaj imeli za jako slabo in nismo se motili. — Kaj imamo od nemške spravljalivosti pričakovati, dokazali so nam že večkrat ljubljanski nemčurji; dokazali so nam ljubeznjivi naši nemški sosedje na Koroškem in Štajarskem. V poslednji deželi so nam dali ravno zadnje dni novih dokazov o svoji blagohotnosti in spravljalivosti! Deželni šolski svet štajarski je namestil namreč na slovenskih osnovnih šolah dva trda, slovenščine popolnoma nezmožna učitelja. Ni dvojbe, da ne bode ostalo le pri tem in tako utegnemo o kratkem času doživeti, da se nam bode na Štajarskem, jednako kakor na Koroškem, boriti za upeljavo slovenskega učnega jezika v osnovne šole, katere so doslej z večine še slovenske. O vladi, katera na Kranjskem tako živo skrbi, da se ne skrivi le jedini las na kaki nemški ali nemčurski glavici, nismo še čuli, da bi bila uložila svoj veto proti označenemu ravnanju deželnega šolskega sveta štajarskega.

(*„Habemus papam!“*) tako lahko veselo uskliknejo italijanissimi poreški, kajti vlada je ustregla njihovim želji ter imenovala za vladiko poreškopoljskega dr. Ivana Flappa, o katerem je znano, da ne ume prav nič hrvaškega jezika, ki ga govori velika večina prebivalcev njegove vladikovine, in da je neprijazen vsakemu slovan-skemu gibanju in napredku. Vsemogočni tržaški gospod je tedaj zopet pokazal, česa imajo istrski in sploh primorski Slovani pričakovati od njega in njegove vlade, kajti ne verujemo, da bi bil za vladiko imenovan zato, ker je neki list poročal, da se je od svoje dekline slovenski učil. Tolaži nas le to, da Flappi in Pretisi ginejo; narodi pa ostajejo.

(*f. Fran Kapus.*) Dne 23. oktobra so izročili na celjskem pokopališču materi zemlji telesne ostanke jednega najiskrenejših rodoljubov in najnaudušenejših Slovanov, — trgovca Fran a Kapusa. Pokojnik je bil vedno neomahljivega značaja. Ko so obupavali in malodušni postajali možje, ki so po svojem socijalnem položaju imeli več upliva in po svoji omiki več sposobnosti; stal je on trdno kakor skala poln upanja v zmago svete naše stvari. On ni nikdar dvojlil, ampak vedno unemal in nauđuševal; in ko smo mi zasnovali „Slovana“, bil je drugi naš naročnik. „Jedino v Slovanstvu je naša rešitev, le v njem naša moč in naših sovražnikov strah“, to so bile besede, katere je napisal na odstrižek nakaznice, po kateri nam je poslal naročnino. Bodi mu zemljica lahka!

(*Avstrijska pomorska trgovina*) ni se še doslej mogla popeti na oni vrhunec, na katerem je v drugih pomorskih državah, in to kljub temu, da država daje „Lloydu“ — ki je, mimogrede rečeno, popolnoma v židovskih rokah — vsako leto dva milijona goldinarjev podpore. To društvo ima sicer sredstva, da more uspešno pobijati vsako drugo jednako podjetje v državi, ne pa tudi podjetnosti, katere bi mu ravno z ozirom na nedostatek konkurence bilo jako potreba. Sicer pa v svojem italijanskoirendentovskem šovinizmu in v svoji jednostranosti dela velike napake, katere ovirajo uspešni razvoj domače pomorske in bližnje prekomorske trgovine. Dasi ima namreč po vsi dolžini avstrijske obale — izimši le nekaj italijanskih istrskih mest — posla samo s slovan-skim prebivalstvom in dasi mu je dobro znano, da so slovan-ske države balkanskega poluotoka najvažnejša tržišča na-

šim proizvodom; vidi se vender v vsem njegovem poslovanji strastno sovraštvo do vsega, kar je slovanskega. Tako je na priliko slovanski jezik pri vsemogočem „Lloydu“ čisto brezpraven, ko se grškemu celo v obrežnem občevanju istrskohrvaškodalmatinskem priznava neka važnost. V interesu avstrijske pomorske trgovine je, da se ti in jednaki nedostatki v upravi „Lloydovi“ odpravijo, in avstrijski državni zbor bi si pridobil veliko zaslugo, ko bi vlado resnobno opomnil na to. Posebno slovanski poslanec g. Nabergoj, ki vse delovanje „Lloydovo“ opazuje iz bližine, bil bi poklican, da v proračunski razpravi izpregovori katero o tej zadevi.

(*Ravnatelj Fran Povše*) se je odpovedal — kakor se iz Gorice poroča — svoji službi na slovanskem oddelku tamkajšnje kmetijske šole. Ker vemo, kako se je delalo proti temu za Slovenstvo na Primorskem jako zaslužnemu možu poslednje dni od neke strani; ker smo čitali, da se je vzgledno urejeno gospodarstvo pod njegovim vodstvom stoječega slovanskega oddelka kmetijske šole narodni stvari na škodo javno napadalo in grajalo; —

### Ostali slovanski svet.

(*Višje hrvaško izobraževališče za duhovnike v Rimu.*) Po želji svete stolice se je odprlo s 1. novembrom letošnjega leta v Rimu pri kaptolu sv. Jeronima višje izobraževališče za duhovnike hrvaškoslavonskih, dalmatinskih in bosenskih vladikov. Na tem zavodu se bodo hrvaški duhovniki učili višjim bogoslovnim naukom in cerkvenemu pravu. Vsak vladika iz omenjenih dežel, h katerim se računa tudi vladikovina na otoku Krku, imel bode pravico poslati na zavod vsako leto po jednega mladega duhovnika. Pokrovitelj novemu zavodu je slovoljubi kardinal Bortolini, ravnatelj pa znani hrvaški učenjak in pisatelj dr. Ivan Crnčić. — Zopet nov dokaz, kako važnost pripisujejo v vatikanu slovanskim narodom.

(*Knez Nikola črnogorskim učiteljem.*) Kako v resnici patrijarhalno razmerje je med knezom in narodom na Črni Gori, dokazuje nam brzojavka, katero je poslal knez Nikola črnogorskemu dne 14. oktobra na Cetinji zborujočemu učitelstvu iz Podgorice. Ta brzojavka se glasi: „Z malimi izjemami sem videl vsakega iz Vas rasti ter na šolskih klopih se učiti, in očetovski sem z zadovoljstvom sledil Vašemu trudu ter se veselil Vaših uspehov. Morete si misliti, kako sem vesel danes, ko ste vsled mojega zaupanja pozvani, da v mlada srčeca presajate plode svojega truda in morem upati, da bodete v otroške duše poleg črnogorskih kreposti cepili tudi zahteve duha časa. Črna Gora, Jaz in Moj naslednik bodemo hvaležni danes zbranemu učitelstvu, katero vestno neguje mladike naše domovine. Zdravo sinovi!“ Razume se samo po sebi, da so take iskrene besede, da je tak očetovski pozdrav, naučil ves zbor, da je, kakor iz jednega grla uzklilnil svojemu očetu in vladarju gromoviti „živio!“

(*Narodna banka na Cetinji.*) Z občudovanja vredno vrlino napreduje mala država črnogorska. Doslej je bil svet navajen zmatrati Črno Goro za nedostopno gnezdo „sivih sokolov“, borečih se junaški za „krist častni i slobodu zlatu“ in ne poznavajočih potrebe seznanjati se z omiko. Sovražniki Slovanstva so celo odrekli temu duševno in telesno nepokvarjenemu narodu vsakeršno sposobnost za napredek v zmislu duha časa. A knez Nikola je poučil svet, da temu ni tako, temveč da Črna Gora more in hoče postati deležna splošne omike in trajnega napredka. Poročali smo že, kako junaški in modri knez uvaja previdno in razumno vse moderne inštitucije v svojo državico, kako skrbi za prospek trgovine in kako

ni nas ta vest iznenadila. Ker se bode gospod Povše, ako smo prav poučeni, preselil na Kranjsko, veseli nas, da dobimo v svojo sredo tako izredno delavno moč; obžalujemo pa Goriško, katera bode njegove energije in ustrajnosti še prav živo pogrešala.

(*Osnovni odbor slovenskega pevskega društva na Ptuji*) sklicuje v dan 16. novembra t. l. v prostore mariborske čitalnice veliki zbor, kateremu bode začetek ob treh popoldne. Na tem zboru bode poročal osnovni odbor o dosedanjem svojem poslovanju, sklepalo se bode o eventualnih predlogih in nasvetih posamičnih društvnikov in volil se bode v zmyslu pravil definitivni odbor. Ob 8. uri zvečer bode veselica pevskega društva. — Mi smo že naglašali, da si je „Slovensko pevsko društvo na Ptuji“ postavilo jako imenitno nalogo in da zasluhuje vsestranske podpore. Žal, da mu iste doslej še ni bilo v zadostni meri. Naj bi posamični rodoljubi popravili zamudo; oni pa, katerim dopušča čas in sredstva, naj bi ne opustili udeležiti se velikega zбора.

z modrimi naredbami pospešuje rast mest. Najnovejšo poročilo s Cetinja pa naznanja, da je knezu na srci tudi ustanovitev denarnega zavoda, kateri bi v trgovinske in vedno bolj razvijajoče se obrtne odnošaje prinesel novega življenja. Ne dvojimo, da se bode previdnosti kneževi posrečilo oživotvoriti v kratkem času tak denaren zavod in tako bode tudi na Črni Gori storjen začetek umnemu narodnem gospodarstvu.

(*„Potop“*) se imenuje zgodovinska povest, katero piše sedaj slavni poljski pripovedovalec Henryk Sienkiewicz. Snov za njo je vzel iz dobe švedskih vojsk. Slovstveni krogi pričakujejo z velikim zanimanjem in nestrpnostjo njene dovršitve.

(*„Croatia“*) imenuje se novo zavarovalno društvo, katero je na podstavi uzajemnosti s poroštvenim kapitalom 100.000 goldinarjev ustanovil mestni zastop zagrebški. Ta zavod zavaruje proti požarnim škodam in je svoje poslovanje že začel po Hrvaški in Slavoniji. — Veselilo bi nas, ko bi mogli konstatovati, da so naši hrvaški bratje z ustanovljenjem tega zavoda storili važen korak na narodnogospodarskem polju. Žal, da tega ne moremo. „Croatia“ je namreč le po imenu samostalno društvo; v resnici pa je podružnica nemškodadžarskega zavarovalnega društva „Feniks“, kajti le ta prevzema v popolno zavarovanje vsa njena rizika. In tako niso s stem društvom imeli več sreče, nego s svojo nagodbo; — povsod odvisnost od Madžarstva.

(*Važnost češkega življa na Dunaji*) biva od dne do dne večja in skoro bodo imeli nemškojudovski listi priliko jeziti se še bolj, nego so se zaradi češke šole v desetem dunajskem okraju. V šestem okraju „Mariahilf“, v katerem je bilo doslej 500 čeških volilcev, povišalo se je namreč njihovo število vsled tega, ker se je podelila volilna pravica tudi petakarjem, na 5000. Vsled tega so začeli že misliti, če bi ne kazalo, da postavijo o bodočih državnozbornih volitvah svojega kandidata. Vsekakor pa bodo svoje glasove oddali le onemu kandidatu, kateri jih bode zagotovil, da glede češkega vprašanja ne bode stal na stališči dosedanjih dunajskih poslancev.

(*„Pomošč bratjam“*) je naslov zbirki pesmi, povesti in pripovedek, katero so priredili na korist onim, ki so trpeli v Galiciji in Velopolski vsled letošnje velike povodnji, nekateri znamenitejši ruski pisatelji v Kijevu. Vsem spisom, ki so priobčeni v ti v tipografskem oziru jako krasni knjigi, vzeta je snov iz poljskega življenja.

(*Izlet Poljakov v Prago.*) Da se Čehom oddolže za bratovsko njihovo pozornost, sklenili so poljski rodoljubi iz Galicije, Kongresovke in Poznanja prirediti prihodnje leto meseca julija poseben zabavni vlak v Prago. Zato je bil te dni v Pragi dr. Weber iz Krakovega, da se natančneje dogovori o podrobnostih, posebno kar se tiče slavnostnih predstav v gledališči in pa eventualnih izletov zunaj Prage. Kakor se zagotavlja že sedaj, bode število udeležencev še mnogo večje, kot pri letošnjem češkem izletu v Krakovo. Pač se na ta način najuspešnejše probuja ideja slovanske uzajemnosti, kar je glede Poljakov tem večjega pomena, ker so se doslej zmatrali za nekak „corpus separatum“ v velikem slovanskem svetu. Pobratimstvu Poljakov in Čehov naj velja iskreno naše „Szczęść Boże!“ in „Na zdar!“.

(*Obščestvo imeni M. Kačkovskago*) se imenuje slovstveno društvo, katero so si ustanovili gališki Rusi pred desetimi leti. Vsako leto izdaje to društvo po nekoliko prostonarodnih spisov; vsled tega tedaj ima med gališkimi Rusi tak pomen, kakor „družba sv. Mohorja“ med nami. Dasi pa je Rusov v Galiciji čez tri milijone, vendar doslej društvo nima še več členov, nego 3500. — 29. septembra t. l. se je praznovala v Ternopolu desetletnica društvenega obstoja. O ti priliki je društven odbor izdal

proglas, v katerem pozivlje rusko občinstvo, naj bi se bolje zanimalo za to v resnici prevažno društvo. Nasledek tega proglasa je viden, kajti po vsi deželi se je začela živa agitacija v prid društvu in vsak dan se oglašajo po nekoliko novih členov.

(*Župnik Naumovič in urednik Ploščanskij*), o katerih je naš kijevski dopisnik poročal, da sta bila v Kijevu pri petdesetletnici svetovladimirskega vseučilišča, potujeta sedaj po Ruskem. Obiskala sta Moskvo in Petrograd. Poljski listi, posebno pa „Gazeta Narodowa“, kateri strah pred „Moskali“ tiči v vseh udih, vedo pripovedovati grozne reči o tem potovanju ter mu pripisujejo celo veleizdajske namene. Kak prazen strah in kako žalostno denuncijantsko delovanje brata proti bratu!

(*Nikolaj Vasiljevič Gógolj. Biografičeskaja zametka i razbor glavnějšíh jeho proizvedenij*), (životopisna črtica in izbor najpoglavitejših njegovih proizvodov) je naslov knjigi, katero je te dni izdal v Moskvi E. Voskresenskij. Namenjena je ta knjiga pouku in berilu na gimnazijih. Na Ruskem jako skrbé za to, da se dijaki dobro seznanijo z življenjem in najvažnejšimi proizvodi velikih pesnikov in pisateljev ter jim v ta namen služijo posebne hrestomatije, kakeršnih jedna je ravno izišla ta knjiga.

## Razne novice.

(*Poljski narodni junak Kosciuszko*) ni mogel videti učenih žen. V mestu Soloturnu, kjer je živel kot proganik, občeval je samo z dvema rodbinama. Ko je neki večer prišel na čaj h gospe Fischerjevi, pripovedovala mu je ta, da se bode skoro seznanil pri njej z neko slavno gospo, katera goreče želi, seznaniti se z njim. „Jaz sem zadovoljen“, odgovori Kosciuszko, „samo ako ni pisateljica, nič me tako ne mrzi, kakor modre nogovice, gospa!“ — „Seveda je pisateljica in to prva v Francozih!“ pristavi gospa Fischer, „to je gospa Stäel-Holstein!“ Komaj je to izpregovorila in junak je prijel za klobuk in ubežal čez vrata poleg sobarice, katera je pozneje vso dogodbo povedala svoji gospe. Seveda tudi

gospe Stäel ni bilo po godu, ko je slišala, da je hrabri general, ki se ni bal vse mogočne ruske vojske, zbežal že pred samim njenim imenom. Dasi je tedaj znala, da je ne mara videti, vendar se je odločila, obiskati neprijavljena gospo Fischerjevo. In res nekega večera stopi neprijavljena v sobo, in on je hotel ali ne hotel moral dovoliti, da so mu jo predstavili. Ko ga je koj potem jela izpraševati za dogodbe, mislil je Kosciuszko, da ga izprašuje, da izvabi z njega snov za kako novelo ali roman, odgovoril je čisto hladno: „Gospa, kaj takega se ne da niti pripovedovati niti opisati!“ Nato se jej je poklonil in odšel.

## Politični razgled.

Takoj po sklepu delegacij, menda začetkom decembra, snide se na Dunaji državni zbor. O njegovem takratnem delovanju ni pričakovati mnogo uspeha, da si ga čaka obilo gradiva; kajti jedva se bode zbor dobro osnoval in razdelil v razne klube in odseke, pridejo božične počitnice, takoj po veliki noči pa bode že zopet razpuščen in se bodejo razpisale nove volitve. Odložil si bode torej nekoliko gradiva za bodoči novoizvoljeni državni zbor.

Pretekli torek je razkladal minister unanjih zadev grof Kalnoky v finančnem odseku avstrijske delegacije unanjo politiko, zagotavlja, da so razmere z vsemi državami prijazne, pri čemer se je skliceval na zvezo z Nemčijo in na prijateljstvo z Rusijo in Italijo.

Tako imenovana „ščedilna komisija“ državnega zbora dunajskega, kateri predseduje grof Hohenwart, izdelala je različne predloge, vsled katerih bi se v državni upravi izvršile nekatere premembe in bi se s tem prihranilo nekoliko stroškov. Ti predlogi so dvojne vrste.

Prvi se dajo baje izvesti brez parlamentovega dovoljenja, poslednje pa mora vlada predložiti državnemu zboru,

Hrvaški deželni sabor je po vsprejetji adrese in poostrenga poslovnega reda zopet sklenil svojo zborbo.

Prihodnjo nedeljo dne 9. t. m. se bode v Zagrebu odprla galerija slik. Odprl jo bode sam preuzvišeni vladika Strossmayer. Pri tej priliki mu bodeta mestna odbornika ljubljanska gg. dr. Alf. Mosche in Iv. Hribar izročila diplomu častnega meščanstva ljubljanskega. Omenjenima gospodoma se bodejo pridružili še naslednji mestni odborniki ljubljanski: g. podžupan Petričić, g. dr. Zarnik in g. Jos. Geba, kateri bodejo pri gorej omenjeni svečanosti zastopali mestni zbor ljubljanski.

### Listnica upravnitva:

Vsi oni gg. naročniki, bilo jih je čez 100, ki so reklamovali poslednjo in predposlednjo številko, razvidijo iz današnje, kakaj nam ni bilo mogoče njihovih reklamacij ugodno rešiti.

„Slovan“ izhaja vsak četrtek popoldne. Cena mu je za celo leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se prodajajo po 10 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnitvu, dopisi pa urednitvu na Kongresnem trgu št. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvostopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.